47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 708 Կ. ՊՈԼԻՍ ՕԳՈՍՏՈՍ 23/5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1903 ՇԱԲԱԹ 13 ՋԷՄԱԶԻՒԼ-ԱՒԷՐ 1321 — 23 ԱՂՔԻԹՈՍ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պաղչէ Ալի Մատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր։

Մանզումէ-ի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : ارمانس فریدر
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԱՌԱՔԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար
մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Մասնաւորաբար կը յանձնարարենք ընթերցումը այս խիստ ծանեկան եւ հմտալից յօդուածին, որ խմբագրուած է հրապարակի վրայ ծանօթ գրագէտի մը կողմէ։ ԱՍԿԼԷՊԻՈՍ իր ներհուն ու կորովի գրիչով, ի վեր կը հանէ ընկերային մեծ խնդրին, ամուսնութեանց նուազման պատճառները եւ կը մատնանշէ այն ցաւագին վերքերը, որոնք մեր ընտանեկան կեանքին փտախտը կը փութացնեն, իրենց շարաւոն ու յարաւուն ախտականութիւններովը։ Կ'արժէ որ նկատի առնուի այս խոր եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնը, թէ՛ ընտանիքի հայրերուն եւ թէ՛ մանաւանդ մեր երիտասարդ դասին կողմէ, որ այնքան վարանոտ ու ընկճած, կեցած է ամուսնական աշխարհին մեծ դրան առջեւ։

ԸՆԿԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻՆ

Պարիսիարքարանը մեզ կը տեղեկացնէ թէ ամուսնութիւններու ներկայացանկը, անցեալ տարիներու հետ բաղդատմամբ, չա՛տ վատ է։ Ամուսնութիւնները հետզհետէ կը նուազին մեր մէջ կամ գոնէ այդպէս կը տեսնուի ներկայիս մէջ։ Ինձ կը թուի թէ բաւական որոշ պատճառներ կան. ընկերական սովորութիւններ, յոռի ձգտումներ հետզհետէ ամուսնութիւնները նուազցնելու պատճառ կ'ըլլան։ Այդ սովորութիւններէն ու ձգտումներէն շատերը մեզի ծանօթ են արդէն եւ շատ անգամ ծեծուած՝ մեր օրաթերթերուն մէջ, աւելի կամ նուազ որոշ մանրամասնութիւններով։ Բայց անոնք ամէն բանէ աւելի, օրը օրին ձեռք բերուած մտածումներ եղած են որոնք ընկերական որոշ օրէնքներու վրայ չէ որ կը խարսխուին եւ իրարմէ կը հետեւցուին։

* * *

Դրամօժիտի հարցը, մեր յօդուածագիրներէն շատերուն համար, այն դժնդակ կեդրոնը եղած է որուն շուրջ [illegible] մեր երիտասարդութիւնը, բայց ատիկա զլխաւոր բան մը չէ, եւ այնքան նշանակելի արգելք մը չի՛ ներկայանար որքան այն մէկէ աւելի ծանր պատճառները որոնցմէ կը հետեւցուին երկրորդական պատճառներ ինչպէս է դրամօժիտի հարցը։

Արդարեւ, ճնշող խորունկ աւանդութեան մը պէս, ծանօթ է մեր նախնեաց ատելութիւնը սիրելու անմեղ, ինքնարուխ փորձին հանդէպ։ տակաւին սերունդ մը առաջ, անշուսպ բնածին սէրը լիրբ յանդգնութիւն մը կարծուած է և զաւակին սիրտը ծնողքին պաղարիւն միտքին կախում ունեցած է։ Ասոր հետեւանք պայմանադրական խսկիպաը, աղջիկտեսը պաղարիւն հաշուագէտի խելացի շարժում մը կը ճանչցուի որ սրտին զգացումներուն շարժումէն չա՛տ վեր կը դասուուի։ Անյիշատակելի ժամանակէ ի վեր, եւ մանաւանդ ներկայ ժամանակիս մէջ, չե՛ս գիտեր ի՞նչ գծուած խորամանկութիւն, ի՞նչ հաշուագէտի շուկայիկ տափակութիւն՝ ինքզինքը հեռատես կարծող, ի՞նչ պաղարիւնութեան ու տափակութեան կամք՝ ինքզինքը կենցաղագէտի կամք ըլլալ յանակնող, մուտ գտած է մեր մէջ սրտի ամենակենսական հարցերու շուրջ։ Արդարև, ամուսնութիւնը մեր մէջ զրամական պատկառելի հաշիւ մըն է, սեղանաւորական կնճռոտ զբաղում մը, պայմանադրական վաճառք մը։ Կը պահանջեն որ վարժուքեամբ սիրենք ամուսնութենէ վերջ, և եթէ վարժութիւնը չի յաջողի, ինչ որ հարիւրին իննսունն կարելի էութիւն ունի, այն ատեն միայն կը խորհինք թէ, ո՛րքան տխմար, ո՛րքան հակաընկերական, ո՛րքան անբնական է այդ պանջումը որուն անտարակոյս տեղի տուած է միայն դրամօժիտի և աղջիկտեսի պայմանադրական յամառ կանխանկատումը։ Ասոր հակառակ, եթէ առանձինէ սիրած ըլլանք, եթէ կանխապէս սիրոյ զգացումով միայն ընտրած ըլլանք մեր կողմուածքին ներդաշնակ իսէալը ամբողջացնող հակասեռ տիպար մը իբր վերացական, խառնուած [illegible] ներկայիս մէջ կատարուող հարիւր ամուսնութեան մէջ հազիւ մէկը սիրոյ արդիւնք է և այդ մէկը փնտռտելէ յաջող գիւղի մը մնաւոր արեւտ երկինքին տակ ուր սիրան իր առոյգութիւնը և նախնական անվթար կորովը ունի զգացումներու և տարիքը իր գեղեցիկ խանդավառ թարմութիւնը։ Հաշիւ դրութեամբ, մեր երիտասարդները կը սիրսրին ուշ ամուսնանալ, յաճախ իրենց կեանքին երեք քառորդը վատնելէ վերջ՝ տարիքով կամ, աւելի դէշ, ասանդական շուայտութեանց բերումով։ Աւելորդ է ըսել թէ ատոնք էնսաֆներն ու հարուստներն են։ Իսկ քառասուքս մը պիտի ըլլար ըսել թէ աղքատ դասակարգը ամէնէն երջանիկն է մեր մէջ, ամէնէն առոյգը թերեւս, և ապահովապէս ամէնէն բազմածինը։ Եւ սակայն ամէնէն ճշմարիտ բանն է ասիկա։ Մեր ցուցակները կը հաստատեն թէ աղքատ դասակարգին մէջ ամուսնութիւնները քառասնամիկ աւելի բազմաթիւ են քան մեծատեսակ դասակարգներուն մէջ։ Այս քառասնամիկումը բաւական կը հաստատէ թէ այդ առաջինները գոհ են իրենց ամուսնութենէն։ Մեր գործաւորները, մեր հողագործները, ձեռական և ուղղակի մարմնական աշխատութիւններով ծանրաբեռնուած ստորին արհեստաւորները մեր վաճառականներէն չա՛տ աւելի առողջ են յաճախ և չա՛տ աւելի գիտեն, իրենց սակաւագէտ սակաւագէտ կեանքի համեստ պզտիկ ազմուկով, վայելել ամուսնական տանիքին հաճոյքները։ Իրենք իրենց կը բաւեն չա՛տ յաճախ իրենց պարզուկ պէտքերուն մէջ, և եթէ իրենց աշխատութեանց թիւն ու ծանրութիւնը աղէկ չեն համեմատիր իրենց վաստակին հետ, դէթ այդ մշտատաշարժ ֆիզիքական աշխատութիւններէն կը հանեն յաճախ ինչ բան որ այդ վաստակը պիտի կրնար աւելցնել իրենց առողջութեան վրայ և այսպէս համեմատութիւնը ինքզինքն կը կազմուի վերստին ապահով կերպով։

Ունչ ամուսնութեամբ ծնունդները քիչ կ'ըլլան և գրեթէ միշտ սակարկազմ, այնպէս որ անխուսափելի համեմատութիւն մը ինքզինքն, թաքուն թունաւոր ծաղիկի մը պէս, կը փթթի այս ամուսնութիւններուն և այդ ծնունդներուն տկարակազմութեան մէջ։ Եւ այսպէս ահա կը հասնինք, ցարդ մեր մատնանշած դիտողութիւններէն, ուրիշ զլխաւոր տեսակէտի մը, իբր լաւական զօրաւոր արգելք ամուսնութեան դէմ։ Այն է մեր ընտանեկան կեանքին տխուր ու տափակ ըլլալը մեծ մասամբ։ Տկարածին զաւակները շատնալով, ընտանեկան յարկը տխուր կ'ըլլայ, և զաւակները մեծնալով, իրենց ջղային դրութիւնը կազմ ու պատրաստ հոսանքի։ Կրնանք ըսել թէ, կեանքը, շարժումը կը պակսի մեր ընտանիքին մէջ, և զաւակներն հոն իրենց ծնողքին ամուսնացած ըլլալու դժգոհութեան ժառանգորդներն են ամէն բանէ առաջ։ Իրենց քիթին տակ ապրող ամուսնի մը—այն է իրենց ծնողքին—կենսակցութեան տափակութիւնը, կենսաղուրկ անհամ աւերակային մթութիւնը կ'աղդէ իրենց մտածումներուն վրայ և ամուսնութեան հեռաւոր պատկեր մը իրենց համար, ղոր պէտք պիտի ունենային չոյել իրենց սեռային բնազդին և սիրոյ զգացումներուն նորածիլ կենսաւորութեան մէջ, ապառնացող ուրական մը կ'ըլլայ որուն դէմ կը փակին իրենց ականջները իրենց յոռետեսութենէն նեխի առած բամպակովը։ Մեր գործաւորներէն կան որ նոյն իսկ իրենց աշխատած ժամանակին, կանուխ կը քնանան և կանուխ կ'արթննան. մեր հանգիստները և մեր հարուստները ագահորէն կը հաշուեն և իրենց ամէնէն մեծ երգը յաճախ պիւթագորեան ազիւսակէն վեր չէ. հաշուն իրենց արտեւանունքը կը փակէ և հաշուն իրենց արտեւանունքը կը բանայ՝ սովորական ուշքունին զարթումին պահուն։ Հաշիւով կը ծնին մեր ծնողքներն իրենց զաւակները և հաշիւով, այո՛, մեր մայրերը կը վիժեն կամ կը փորձեն վիժել, ապօրէն կիներու երկիւղով։ Եւ արդարև ճշմարիտ ապօրէն կիներն ասոնք են։ Կը ճանչնամ միջակարգաւոր ընտանիքի մը մայրը որ քսանիցս քրքում կ'առնէր երբորդ զաւակի մը ծնունդին սարսափէն, սրպէս թէ հօթ կամ ութերորդ զաւակն ըլլար ան։ Ցիրաւ, վիժումը տարածուած չէ մեր մէջ, բայց վիժումի փորձը՝ միտումը բաւական խիզախ համեմատութիւններ կ'առնէ ամուսնացած ըլլալու դժգոհութեան հետ։ Ասիկա տխուր է, ասիկա տափակ է, ասիկա անմարդկային է, բարիշեան մոթ փողոցներու խնամ փութեան հոտը ունի։

Այսպէս, մեր ընտանեկան յարկերու տխրութիւնը կը ջլատէ մեր երիտասարդներուն մէջ ինչ կորով որ կար զիրենք կեանքին, աշխարհին, լոյսին տալու համար։ Բայց ամուսնութեան խորհուրդին հանդէպ անպատասխանկամ, տխուր ու վարանոտ գտնուող այս երիտասարդներուն հակառակ, կայ նաև բաւական պատկառելի խումբ մը երիտասարդներու որ ուղղակի կը տառապի ամուսնանալու պէտքով։ ահագին պայքար մը կ'ընէ իր մարմնին բնազդներուն դէմ և այդ սեռային բնազդներուն գերագոյն ազմուկին մէջ կը հիւծուի։ Վասն զի հաշիւը կայ, ծնողքը կայ, անտարբեր, կեանքէն համ չառնող ծնողքը և ապագային անորոշակի խոժոռ ուրուական։ Եւ եթէ դիպուածով ամուսնանան, արդէն կէս մը հիւծուած։ Ծնողքները անտարբեր են երկու տեսակէտով, կամ իրենք չեն անդրադառնար իրենց երիտասարդութեան և այդ տարիքին կենսավառ երանգներով փթթող իրենց զաւկին հոգիին՝ իրենց երիտասարդութիւնն արդէն ցամաք ըլլալով, կամ գիտնալով այդ երիտասարդութեան կրակը, իրենց ծուլութեամբ իրենց նեցուկ կ'ընտրեն զաւակնին, որուն ամուրիութեան դատապարտումը ապահովութիւնը կ'ըլլայ իրենց օրական ապրուստին։ Այս վերջին պարագան այնքան դատան որքան յաճախադէպ է դժբաղդաբար։ Եւ նրմանօրինակ տեսարանով մը շարադրուած վէպ մը պիտի կրնար ամէնէն զօրաւոր արցունքները խլել սրտի խորերէն, մէկ կողմէ երիտասարդին սեռային մաքուր բնազդը և միւս կողմէ ծոյլ անտարբեր ծնողքին՝ կամ մերթ տարիքոտ ամուրի քոյրերու ապրուստի տեսակէտը խուլ պայքարելով իրարու հետ։

Յարդ թերեւս կարծեն ընթերցողներ թէ, այս տողերը գրողը ըմբոստ հաշուատեաց մըն է և սեռային բնազդին անզուսպ տիրապետումը քարոզող միտք լաւատես մը։ Կան ամուսնութեանց նուազումներ որոնք ինչպատ կ'ըլլան մերթ ամբողջ ընկերութեան մը ընտիր մէկ առողջութեան և կան ամուսնութեանց բազմապատկումներ որոնք նոր ախտանիշեր կը նիշեն այդ ընկերութեան դէմ։ Բայց չա՛տ կամաւոր, չա՛տ կանխադիտաւորուած բան մը պիտի ըլլար այդ նուազումը, վրճռաբատուած նոյն իսկ, ինչպէս որ բարեպաշտ Լիկուրգոս ծերը նետել կը հրամայէր խեղանդամ տակարածին զաւակները։ Ամուսնութեանց նուազումը մեր մէջ, ուղղակի մեր հոգիին մթութեան արդիւնքն է։ Պատճառաբանել չենք ուզեր այդ նուազումը և միւս կողմէ մենք մեզի գիտենք, աւելի կամ նուազ յաճախորէն, մեր նախ թերութիւնները որոնցմով ամուսնութիւնը անկարելի կ'ընենք կամ անտանելի։ Բայց բնա՛ւ չենք բաղդեր մեր թերութիւններուն դէմ, բնա՛ւ խի՛ստ չենք մեր ընտանեկան կեանքին վարումին դէմ և բնա՛ւ լուրջ կերպով չենք վարուիր մեր սեռային բնազդներուն կամ զգացումներուն հետ։ Գիտնալով հանդերձ թէ ամուսնութիւնը օրէ օր կեղծիք մը կը դառնայ քաղաքակրթութեան մէջ, շատու հաշիւ մը քան սրտի և առողջութեան հարց մը — երբ օրինակի համար հարուստ երիտասարդ մը յաճախ կը նախընտրէ ամուսնանալ հիւանդագին այլ ջղոյ աղջկան մը հետ — գիտնալով հանդերձ թէ ամուսնութեան անունով մենք կը խարենք զիրար, սիրաը քիմքին տեղ կը դնենք և չենք տար անոր իր ընծրոյ դերը. —թէ՝ ամուսնութիւնը պէտք մըն է ընկերութեան հանդէպ և ո՛չ թէ անձնական գծուած ուղղահ հաշիւ մը ամէն բանէ առաջ, մենք ամէնքիս ալ լո՛ւռ կը մնանք և կը շարունակենք մեր զայմանագրական շարժուձեւերը, մեր առողջութեան դէմ կը հանենք դրամը, և մեր թշուառ սրտին պատերուն մէջ կը խեղդենք մեր այն բնածին, անմահանալի, աստուածային և գեղեցկագոյն զգացումը որ կը կոչուի — Սէր։

ԱՍԿԼԷՊԻՈՍ

Տ. ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԲԷՔՄԷԶՃԵԱՆ
ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ս. ԱՔՈՌԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՆԱԽՈՐԴ ՏԵՂԱՊԱՀԸ
Ուր Օգոստոս 14ին վախճանեցաւ Սսոյ մայրավանքին մէջ Սիմեոն Ծերունիի Ս. Կաթողիկոսին աջն համբուրելի եսf։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ 217

ԿՆՋՈՏ ՀԱՆԳՈՅՑ Մը

ՎԷՊ

ՅՈՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զ.

Սեփոնի ատանկ յարմար ատենի մը մէջ իր բնակարանը դալուն համար չկրնալով հրճուանքը զսպել Տիկին Շարամով,

—Արդարեւ բարեբախտութիւն մ'է որ, ըսաւ, ճիշդ ժամանակին եկաք ինչ այցելելու, երբ Պ. Շարամովի կամ ուրիշներու գտնուած ատեն պատէր ձեր այցելութիւնը, գուցէ անտեղութիւն մը պատահէր։

—Բայց պատահմամբ չէ՛ որ այս ժամուն եկայ, ըսաւ միանձին ծիծաղելով, երկու օր առաջ տեղեկութիւն առի դռնապանէն ձեր նիստ ու կացին նկատմամբ։

—Պրաւո՛, գոչեց Վրացուհին հեռագրչեսէ համակրանքն աւելցնելով Սեփոնի վրայ, ա՛ն խոժոռ մարդը ի՞նչպէս յաջողեցար խօսեցնել։

—Սիկաւէթ մը, ուրիշ սիկաւէթ մը և բուռ մ'ալ շամ Ֆրանսիս բաւական եղան մարդուն լեզուն բանալու, մանաւանդ, որ միամիտ մարդուկը հիմա մեծ բաժինի մը կը օպասէ ձեզի ծախելիք գոհարեղէնիս շահէն, և որուն բան մը պիտի վճարեմ մտքին մէջ կասկած չարթնցնելու համար։

—Շնորհակալ եմ, պարոն, ըսաւ դեղանի կինը ձեռքերը չփիլով, երախտապարտ եմ ձեր արթնամտութեան, որուն շնորհիւ քանի որ հիմա ամէն վտանգի դէմ ապահովուած ենք, կը խնդրեմ որ բարեհաճիք խօսիլ Մելինէին վրայ զոր այնքան կարօտցած եմ։

Սեփոն Թղթապանակը բացաւ որուն մէջէն Մելինէի յանձնարարականը ներկայացուցիչին,

—Խօսակցեցէ՛ առաջ կը փութամ ներկայիս յանձնարարագիրս, որպէս զի ա՛լ աւելի վստահութեամբ վերաբերուիք, ըսաւ, օրիորդը մեկնած ատենս յանձնեց այս երկտողը ձեր հացէին։

Տիկին Շարամով մեծ յուզումով կարդաց Մելինէի երկտողը զոր համբուրելով չկրցաւ երկու կաթիլ արցունք զսպել ու գորովի շեշտով մը,

—Կ'աղաչեմ, նախ սա ըսէք թէ առողջութիւնը ինչպէս է, հարցուց։

—Աքանչելի, պատասխանեց Սեփոն, արդարեւ Պաքու գտնուած ատեն փափկակազմ է եղեր, բայց հիմա կ. Պոլսոյ ջուրն ու օդը նախանձելի առոյգութիւն մը պարգեւած են իրեն. գիրցած, կայտառցած ու զօրացած է, ախորժով կ'ուտէ, կը քնանայ ու բնաւ չդանգատիր առողջութենէն։ Մեր թաղը Իւսկիւտար ուր հաստատուած է, Պոլսոյ ամէնէն օդասուն մէկ գիւղն է, աղմուկէ հեռու և բնական գեղեցկութիւններով օժտուած, որոնց վրայ հոգի կուտայ օրիորդը։ Մեզմէ ուրիշ մարդու հետ յարաբերութիւն չունիր, չարունակ մենակով է։

—Օխ, փառք Աստուծոյ գոչեց տիկինը, գոնէ մենակայ թող հանդիստ ըլլայ։

—Ձեր վերջին նամակը, տիկին, յարեց միանձին, խոր ազդեցութիւն ընդ՝ օրիորդին վրայ, անկեղծ ըլլալու համար պէտք է ըսեմ թէ, անկէ առաջ բնաւ ձեր խօսքը չէր ըներ, ոչ իսկ հօրը վրայ կը խօսէր. արդէն բնութեամբ դժուարահաղորդ է և մենք ալ չենք համարձակեր հարցում ուղղել ընտանեկան կեանքին վրայ. այս ձեր նամակը սակայն բոլորովին յեղաշրջեց օրիորդին կեանքն ու մտածելու եղանակը. զարմանալի զուգադիպութեամբ մը մեր տունը կը գտնուէր երբ ձեր նամակը ձեռքն հասաւ։ Շարաթ մը ամբողջ մտմտալով, հոգալով անցուց. զուարթ բնաւորութիւնը տեղի տուաւ անմխիթար սուգի մը, որուն պատճառը չէինք կրնար հասկնալ ո՛չ ալ կը հարմարակէինք մեխթարական խօսք մը ուղղել իրեն։ Վերջապէս շաբաթ մը ետք այս ճամբորդութիւնը կազմակերպել հրամայեց և մեկնելու օրս միայն իր ընտանեկան անցեալը պատմելով, մանրամասնաբար պատմեց թէ ի՞նչ պարագաներու մէջ բաժնուած էր ընտանեկան յարկէն։

Գեղանի տիկինը հակառակ զինքը զսպելու համար թափած գերմարդկային ճիգերուն՝ անընդհատ արցունքներ կը սրբէր սրտաճուչ կերպով ունկնդրելով Սեփոնի։ Նամակին թուականէն ի վեր վիշտերը բազմապատկուած էին, եղբայրն ու ամուսինը իրարու հետ մէկ քանի անգամ սոսկալի կռիւներ ընելէ ետք, հիմա բոլորովին անհայտ կեանք մը կը վարէին միեւնոյն յարկին տակ, անառակութեան, սրիկայութեան ու ցոփութեան մէջ մրցումի ելլելով իրարու հետ։ Վրացուհին ա՛լ աւելի յուսահատած էր և Մելինէի կը պապաէր ազատարար հրեշտակի դերը յուսալով անկէ։ այս պատճառով կ'արտասուէր, կը գորովէր երբ անոր պատմութիւնները կ'ընէր Սեփոն, ղոր ընդմիջելով,

—Անչուշտ անէծքով կը խօսէր ինձ նկատմամբ, ըսաւ, ո՜հ, որչափ իրաւունք ունէր։

—Ընդհակառակը, տիկին, ընդհակառակը գոչեց Սեփոն ըղձքի չեշտով, յարգանք, սէր, կարօտ կը տածէր ձեզ նկատմամբ և եթէ այնպէս չըլլար, միթէ կարելի՞ բան էր որ դիս ձեր մօտ ղրկելու հոգածութիւնը ունենար։

—Ի՞հ շնորհակալ եմ, երախտապարտ եմ թէ՛ ձեզ և թէ՛ սիրելի Մելինէիս։

—Իսկ օրիորդը, գիտնայի՞ք տիկին, որչափ սիրով համակուած է ձեզ հանդէպ։ Ինչպէս պատմեց, վշտացած է եղեր հօրը, բայց ձեր այն սիրաշեղ տողերը կարդալով նոր զգացումով մը տոգորուեցաւ ու հիմա ինչպէս դուք՝ ա՛ն ալ ուրիշ բանի չի ցանկար, բայց մինակ ձեր մէջ գտնուիլ, գուրգուրալ ձեր վրայ, եղբօրը՝ Յակոբիկին վրայ։

—Ինչո՞ւ ուրեմն չկրնայ գալու, հարցուց Վրացուհին պրդած սրտով, աւելի քան երբեք անկեղծութեամբ է հիմա իր ներկայութիւնը մեր քով։

—Իրաւ է որ եթէ իրեն միայն գուցէ առաջին առթիւ գար, ըսաւ Սեփոն յատկապէս ակնարկութիւն մը ընելով, բայց...

Նոր հառաչ մը քաշեց տիկինը և յուզումէն ոտքի ելլելով։

—Բայցը մի ըսէք, գիտեմ, ըսաւ, իմ անկեղծութեանս վրայ կասկածեցաւ այդպէս չէ՞, ո՜րչափ իրաւունք ունի այդ կասկածը չդանալու...։

Սեփոն լռեց, պատասխան չուներ այս արդար զուշակութեանը գեղանի տիկնին, որ հիմա յուզումի ազդեցութեան տակ կը ցոլացնէր իր ամբողջ հմայքը։ Կլոր ու վարդագոյն դէմքը կարմիր լանջքին վրայ կը վառէր վարդի ցօղաթումբ թերթիկի մը նման և խոշոր սև աչքերը անդիմադրելի փայլով մը կը շողային երկար կրկնոցի թարթիչներուն տակ. փոքրիկ ականջները կրակի նման կարմրած՝ կը մատնէին ներքին յոյզը մանկամարդ կնոջ որուն նռնագոյն շրթունքներուն ու վարդ լիներուն մէջէն ընդհմարուած մարգարտաշար ակռաներու կամ սպիտակութիւնը կը կատարելագործէր վրացական հաչկուած գեղեցկութիւնը։ Սեփոն խօսելով հանդերձ չէր կրնար նաև դիտելէ այս մարմնացած հրեշտակը, որուն վրայ զուր տեղը կը փնտռէր թերութիւն մը, երկայն ու բարեձեւ հասակը օժտուած էր հարուստ կուրծքով մը ու սաթի նման նուրբ սև մազերով որոնք ձիւնասպիտակ ծոծրակներուն վերև ամփոփուած՝ կարծես ա՛լ աւելի կը ցայտեցնէին հրապոյրը՝ խնամուած, յարդարուած կլորիկ գլխուն։ Միանձին դեռ տիկին Շարամովը չտեսած՝ կէս մը իրաւունք տուած էր Շարամովի՝ իր միլիոնատիրոջը բարիզուհիներու հրապոյրներէն յաղթուելուն համար, բայց հիմա որ դէմ դէմի կը գտնուէր այս դիցուհիին հետ ու առիթներ կ'ըսուեղծէր կուշտ մը անոր դէմքը դիտելու, հիմա մարդիկներու ամէնէն սոսրինը կը նկատէր հանքատէրը, որ ֆիզիքական ու բարոյական այս առաւելութիւններով օժտուած կնոջ յարգը չէր գիտնար։

(Շարունակելի)

ՎԱԽԻՏ ՀՈԳԻՆԵՐ

Պոյրդ բարձր սերվի՛-չընար,
Ակբերդ նիշուն յօնքերդ կամար,
Դուն ստեղծուած ես ինձի համար,
Անգին ծաղիկ ես նո՛ր բացուած ...

Գաւառի զանկի գոռ և խանդավառ չեչտերով քանի՛ քանի՛ անգամներ երգեր եմ ես այս քառակը, լուսինկալուս գիշերներով, ըլուրի մը գագաթը թառած մեր գեղին բարձունքին, անծանօթ հացէներու, բայց մանաւանդ ձայնս լսելի ընելու համար մեծ քաղքցի աղջկան մը, որ մեր գեղը եկած էր դաստիարակուհիի պաշտօնով և գալիք էր մեզի։

Գաղտար ունէի՝ թէ գաւառը նախընտրող աղջիկները, ծագումով համիստ ու աղքատիկ, բայց բաղդատաբար վեհանձն, բարի, ուրիշին օգտակար ըլլալու յատկութիւններով օժտուած և բաւական մը բարոյականի տէր կ'ըլլան. հիացումով կը դիտէի էնոր հարթակ չարժուձեւերը, անվեհեր խօսելակերպը և ժպտուն, խօսուն ու քիթուսնատ նայուածքները. գեղեցիկ էր, բաւին իսկական առումովը, մարմնով ու սիրտո՛վ ալ. մտադրեցի որ զէնի ինձի... կողակից առնեմ, բայց ե՞րբ... —չէի՛ գիտեր։

Գեղին մէջ մատով կը ցուցնէին դիս իբրեւ գրող կարդացող, և Մեծ Քաղքցի (=Պոլսեցի) վարժուհին իմանալով իմ Պոլսոյ Կեդրոնականին մէջ ուսում առած ըլլալս, չատ չուտ մտերացաւ, մտերմացաւ ինծի, միաբի եղբարկից մը գտած ըլլալու գոհունակ զգացումներով, զորս չի քաշուեցաւ ինծի խոստովանելու։

Հայրս ընդարձակ տարածութիւններով այգիներ և արտեր ունէր գեղին չրջակայքը որոնց արտադրութենէն կ'ապրէին մեր ընտանիքին բազմաթիւ անդամները. տարիէ տարի կորիկ գեղիններու բազմապատկուելէն և առատութենէն հայրս աչքը չլացած՝ մտադիր էր որ տղան — դիս — մ'ըդ ընէ և այս մտածումով Պոլսոյ Կեդրոնականը խրկած էր, ուրկէ չրջանաւարտ եւած ու գեղ եկած էի ճիշտ ա՛յն տարին, որ տանն մեր գեղը կ'ունենար Մեծ քաղքցի վարժուհի մը. թօթափած գեղի և գեղացիի վարք ու բարքս և դէպի լաւագոյնի՛ն, դէպի աւելի՛ Վերին ձգտող Եսի մը գոյութիւնը ներշնչելով՝ առաջարկեցի հայրս որ դիս Եւրոպայ խրկէ, այնտեղի դրութիւնով այդպանութիւն և ազարակապանութիւն սորվիլ փաստիքը աչուչտ. առաջարկս չի մերժուեցաւ, բայց քանի որ աղաղուն տղայ մը դարձեր՝ բաւակցեր էի գիրքերու և տետրակներու մէջ ապրելով, յարմար դատեցին ծնողքս որ տարի մը չարունակ գեղին մէջ ապրիմ, կ'ազգուրուելու, վրայ գալս և... իլիկներս լեռնալու համար, ժողովրդային գունագեղ բացատրութիւնով։

Օ՜հ, գեղի զուլալ և անմտամած կեանքը, խոտին մէջ, ծառերու չուքին տակ անմեղութիւնն երկինքնալ - պառկելները, կաթին, սերին ու մեղրին անարատը, անապա՛կը ուտելիքները, ձեռքովդ զարկած լորամարգիներէ և կարաւներէ պարտաստած ընթրիքները, աղբիւրներու ականակիա ու սառոյցի պէս պաղ ջուրերը՝ ուղղակի ժայթքած և հոսած տեղերէնէն կուչտ ու կուռ խմելիները, ձի հեծած՝ դաշտային երկարատեւ պրոմոյներ կատարելիները, բոլոր ասոնք ըրին դիս այն անձը զոր գեղէնկիները սա երկու քառով կ'որակեն, — թոսուն տէլիխանը։

Վարժուհին գեղացի օրիորդ մարիկ խարնուներուն աչքին լուսը եղած էր. քիչ մը տարօրինակ ծեսերը չատ կարդացած ըլլալուն կը վերագրէին և անչուչտ դեռ, ճիշտ խօսելով, ջահի՛լ աղջիկ ալ էր. «տարիքը առնէ նէ, կը փոխուի. ասանկ հիալու չէ՛ եա...» կ'ըսէին խնդումներս։

Էնիկա օր մը չարաճճի գաղափարը կունենայ իմ մասին բաներ մը հարցնելու գեղին խարնուներուն, որոնք ենթադրելով թէ վարժուհին գուցէ... աչխարք մանելու փափաք մը ունեցած և այդ միտքով հարցուցած ըլլայ դիս, և դիս էնոր յարմար դատելով։

— Ինչ կ'ըսես, օյրորդ (= օրիորդ) կ'ըսեն, ասիկա մեր գեղին մէջ մէ՛կ հատիկ է. վար (=Եւրոպա) պրտ՝ երթայ տակա չատ բան կարդալու համար. խուշ լիսանի (Ֆրանսերէն) գիտէ, —հարցնենք, մարերուս քրմէ՛ նէ՝ չենք հասկնար. խո՛շ ատանկ բաներ չ'ըներ եա.— ըլա՛յ, ըլա՛յ՝ մարդ ատանկ էրիկ մը ունենայ։

Եղաւ լմնցաւ, ներկայացուցեր են դիս։

Վարժուհին, որ հետզհետէ, ակսեր էր տարբեր աչքով նայիլ ինծի, եղածին պէս պատմեց այս քանը, իր կողմէն վրադիր բա՛ռ մը իսկ չըլլալով որուն վստահ էի։

Ես, աչքս ապագայի յառած, կը դդուչանայի... կողերուս մէկ հատէն մարին առնողի մը հետ մտերմանալէ, որ կրնար զգեստել իմ նիւթականի ծրագիրներս ու ապագայի առաջադրութիւններս, կապկրպելով դիս ամուսնական... բանկէ մնխգելի մանածով... բայց կ'երգէի միշտ, անծանօթ հացէներո՛ւս ըլլայ, վարժուհի՛ն ըլլայ, ես ինչ դիտամ...

Պոյրդ բարձր սերվի՛-չընար,
Ակբերդ նիշուն յօնքերդ կամար,
Դուն ստեղծուած ես ինձի համար,
Անգին ծաղիկ ես նո՛ր բացուած...

Բայց դաշտերուս, պուրակներուն տակ, կեռասին ծառին վրայ, վտակներու օձապտոյտ եղերքն ի՛ վեր, լուսինկալուս գիշերներով՝ մեր անակին լուսամուտէն գլուխս դուրս ցցած, ամէ՛ն տեղ, ո՛ւր որ ըլլար, երբ վայրկեանը կը ներշնչէր ինծի։

Վարժուհին, ըսի ձեզի թէ, մեր տունը կ'երթար կուգար. ծնողքս չատ հաւնած էին էնոր և օրաքոյրս... ճաթեցուցած էր ինծի որ Եւրոպայէ վերադարձիս չամուսնանիս չլսեմ այդ աղջիկը, անունին արժանի այդ աղջիկը, Մաքրուհին. հա՛ հը՛ ըսեր անցեր էի, չմամանելով ներքինս, առանց ո՛ր և է լուրջ խոստումի։ Երեք տարիէն կրնայի վերադառնալ, մինչև այդ տունը էնիկա մեր գեղին վարժուհին կրնար մնացած ըլլալ, քանի որ հայրիս մէկ խօսքը երկու չէր ըլլար գեղացիներուն առջեւ, որոնցմէ չատերը մեզի աղգական էին, եւ չատերն ալ մեր էգիտանը, մեր արտերը աչխատելով կը ճարէին իրենց ապրուստը։

189.ի Սեպտեմբերին կը պատրաստուէի մեկնիլ գիւղէն, մեկնելու առտուս փութացած էր գալ մերը եւ ողջերթ ու բարի... գալուստ մաղթել ինծի. եօթը պրտէն ադին բոլոր աղգականներուն հետ պաղնուելէ և՝ անդին եղողներուն ալ ձեռքը սեղմելէ ետքը, կարգը եկած էր վարժուհիին. սատանները մչտեցին դիս որ սեղմե՛մ ձեռքը. «բռնէ՛, չիյնա՛յ» հծծեց ծալուած թղթիկ մը սահեցուցնելով ձեռքիս մէջ եւ էնի՛ ալ պլնա՛տ մը սեղմեց ձեռքս։

Խաչս հանեցի ճամբայ ինկայ՝ ետիս ձգելով գեղին ամբողջ տունը տունորը. գեղին ծայրի աղբիւրը հանելուս բացի թուղթին կողը, որ անչուչտ խորհրդաւոր բաներ ունէր ծոցը։

—«Լալէն առած աչքերուս նայուածքը քու այդ ձիւորի խրոխտ գընացքիդ պիտի հետեւի, մինչեւ որ աներեւութանաս գեղին հորիզոնէն, բայց իմ սիրտս հեռանալիք, անհերեւութալիք չունի դուն. ա՛խ... սիրտս սղոցուեցաւ երբ մտածեցի թէ պիտի ...հանամ ...համբուրեմ ու ողջամբուրել մը և ողջագուրել մը որոնք իրո՛ք առաջին անգամը, բայց... գուցէ վերջին անգամն ալ պիտի ըլլային... կը սիրէի քեզ, աղո՛ր կըտրիճս, ինչո՞ւ փախցուցի ձեռքս... ծնողքս և մէկ հատիկ եղբայրս, որոնք հոգիի՛ս չափ կը սիրեի, հողին յանձնած եմ արդէն, այս անցաւոր աշխարհին մէջ մի՛ս մինակս էի արդէն... քեզմով կը... մտածէի, կը... յուսալի մխիթարուիլ, բայց քեզ ա՛լ, էէ՛ վա՛ի... չորս հովերո՛ւն կը յանձնեմ. օտար երկիր կ'երթաս, ինչ՝ խաղաղութեամբ... բայց նայէ՛ գէթ անգամ մը ... ե՛ս, լուսամուտ՛ս, ուրկէ պիտի դիտեմ քեզ... ու պիտի մխիթարուիմ, եթէ թաղինակդ հաներ ու... ճակատդ սրբել ձեւացուցեր,» գրեր և սորագրեր էր, մասները չատ դողացեր էին որ այս ասելիքն անընթեռնելի էր գիրը, սիրային ո՛ր և է լուրջ յայտնութիւն մը չէի ըրած ես անոր՝ բայց գիտէի՝ թէ բրուտնուած էր ինծի։

Փափաղին գոհացում տալ՝ գինքը յուսադրել պիտի ըլլար. ե՛ս ալ կը սիրէի զէնի, բայց մարդ կայ որ արի՛ւն կը թքնէ,... հո՛յն կերայ կ'ըսէ. ո՛չ թաչկինակս հանեցի, ոչ ալ ուրիշ որ և է նշան ըրի. չիտա՛ա՛կ ճամբայ գացի...։

* * *

—«Ա՛լ չեմ դիմանար կոր...; յաջողութիւններդ կարդացի մեր թերթերուն մէջ. վերադարձիդ կը սպասեմ անհամբեր...; հոս գալուդ՝ չատ բաներ ունիմ քեզի ըսելիք և... ընելիք.»

Մաքրուհի՛ն գրեր էր այս նամակիկը և ծնողքիս նամակին մէջը գրած՝ ինծի խրկեր։

Երեք տարիի ընթացքին մէջ Աստուծուն բարեւը չէինք փոխանակած իրարու հետ... նամակով անչուչտ. մեր տունէն հասած նամակներուն հացէին գիրերը էնոր ձեռքէն եղած էին՝ այդ գիրերը կը դիտէի՝ կը մխիթարուէի։

Ան ինչ ուղիղ համեմատեր էին իմ և էնոր բնաւորութիւնները։

Համբերատար և ճշմարտասի՛ս ու անկեղծորէն դիս սիրող աղջիկ, երեք տարի չարունակ սպասած էր մեր գեղը իբրեւ դաստիարակուհի և հիմա հրճուանքէն արբչիս, կը համարձակի հրաւիրել դիս որ փութացնեմ վերադարձս, չդիմանալով թէ ե՛ս էի որ, Եւրոպա ժամանելէս անմիջապէս կառքը, ծնողքիս և ազգականներուս տրամադրութիւնները արդէն դիտնալով, հեռագրած էի որ վար դնեն գինքը մեր գեղը միշտ Երբեւ վարժուհի և առանց իմ գինքը ինծի կողակից ընտրած ըլլալու՝ որոշում յայտնելու, մեր տունը հիւրընկալեն և պատշաճ վերաբերմունքով նային. գրած ալ էի ծնողքիս որ, եթէ յարմար դատեն, ղղայտնեն՝ գինքը իրենց տան հարս առնելու դիտաւորութիւնին. բայց, մինչեւ իմ վերադարձս, — որ կրնար երեք տարին ալ անցնիլ—սպասողական դիրք մը բռնելու անհրաժեշտ տիպտածութիւնը։ Այնպէս ալ ըրեր էին, սա՛ վրադիր խօքը քշելով իրենց կողմէն։

— Աղջիկ զաւակ ես, Մաքրուհի, խրսմեքիդ վրայ նստած չըլլանք. մեր տղան կ'ելլէ ֆրէէնկի աղջիկ մը կ'առնէ՝ անանկ կուգայ. չեղած, չլսուած բաներ չեն ասուք. հաչէ՛...մտմտա՛...

Մաքրուհին անունին տէ՛ր է եղեր բայց, և, ամիսէ մը հաքը. «լալէն ուռած աչքերուն նայուածքը» պիտի կրնայ առաջ Աստուած, ողջունել «ձիաւորի խրոխտ... գալուստը» իր սիրածին՝ որուն սէրը՝ անմտած ու խոլ ու անհաշիւ ածածուռմէ մը չի վարակուելով կամաց-կամաց, համբերատա՛ր ըրէն, բայց գետա՛կդրէն ու փորձո՛ղարար կը դիմէր իր խաչալին։

Եկող չարթու ճամբորդ եմ. հրամմեցէք հարսնիք։

Հ. ՍԵՐԳՈՆՑ

Եւրոպա

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՑՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԼՈՐԴ ՍԱԼԶՊԷՐԻԻ.—Անցեալ, և անչչուկ տեղի ունեցաւ Լորտ Սալզպերիի թաղումը Բ. օր իր գղեակին յարակից հասարակաց գերեզմանին իր նախնայիներուն յատկացուած բաժնին մէջ։ Պաշտօնական հանդիսանքը և սեթեւեթի չէր երթեւեր երբեք։ Իր մեծանուն նախնայրը, Էլիզապէթ Թագուհիին Վարչապետն ալ նոյն իսկ պարզութեամբ թաղուած էր, այն ալ Օգս. ամսուն, գրէթէ միեւնոյն ժամուն, 1598 տարին։ Ժամը 3 ու կէսին թափորը իջաւ գղեակին սանդուխէն։ Կաղնեփայտեայ դագաղը կը կրէին հանգուցեալին հիւսուրց ծառաները, որոնցմէ երկու երեքը իրմէ առաջ ծնած են։ Դագաղը չատ պարզ էր, առանց ոսկեզօծումի, ուսած պղնձէ պարզ թիթեղ մը կը կրէր լատինական պարանդրութիւն մը, անունը, ծնունդի թուականը և մահուան թուականը։ Թափորին կը հետեւէին միայն քանի մը անձինք։ Բէնթըպըրիի արքեպիսկոպոսը, Բօչէսթրրի և Բօչէսթրրի եպիսկոպոսները, ընտանիքին անդամները, սենեկի ծառան, գղեակին մատակարարը և հանգուցեալին մանաւոր քարտուղարը։ Թափորը հետեւեցաւ գղեակին ծառազմներէն մէկուն, բազմաթիւ փոքրիկ դուռներէն մէկէն դուրս եկաւ, անցաւ գերեզմանատէն և մտաւ եկեղեցին, որ գերեզմանատան մէջտեղն է։ Հոն կը սպասէին հրաւիրեալները, որոնք, բացի քսանէն, ամէնքն ալ զիւղացի էին։ Դագաղը դրուեցաւ խորանին առջեւ, գպիրները երգեցին, տասը վայրկեան կարճ արարողութիւն մը, յետոյ թափորը դարձ եղաւ եկեղեցիէն և ուղղուեցաւ դէպ ի Սէսիլ ընտանիքին յատկացեալ գերեզմանատան մասը։ Լորտ Սալզպերի իր գերդաստանին առաջինն է որ հոն կը թաղուի։ Իր բոլոր նախնիք կը ննջին եկեղեցիներուն չիրիմներուն մէջ։ Ինք պիտի հանդչի իր կնոջ և 1867ին մեռած իր մէկ զաւակին քովիկը։ Փոսին առջեւ հասան։ Եղերգները լեցուած էին բաղեղով և և գեղեցիկ օրգիսէներով։ Դագաղը գետինը դրուելով, երկու պսակ դրին գնոր վրայ։ Մին Էտուարտ Թագաւորին կողմէ զրկուած, հետեւեալ արձանագրութիւնը կը կրէր.—«Վեհ. Թագաւորին կողմէ ամենախորին յարգանքի և անկեղծ բարեկամութեան զգացումներու հաստատիք։» Միւսը՝ Աղեքսանդրա Թագուհիին կողմէ զրկուած, հետեւեալ բառերը կը կրէ.—«Ի յիշատակ Լորտ Սալզպերիի, ամենքէն սիրուած և ողբացեալ Իրլանդ. մին Անգլիոյ ազատական մարդոց լաւագոյններէն և ամենէն մեծերէն։» Ներկաները ամբոխ լուութեան մը մէջ էին։ Արիւրը կը փայլէր, ծառի տերեւ մը անգամ չէր շարժեր, սպիտակ թիթեռնիկներ կը թռչտչտէին գերեզմանին ծաղիկներուն վրայ, և այն պահուն երբ Բէնթրպըրիի արքեպիսկոպոսը հոգեհանգստեան առաջին խօսքերը կ'արտասանէր, լսուեցաւ կրկնանքը ագռաւներուն որոնք խրտչելով կը ծածկուէին փոքրիկ գերեզմանատան խոպոր ծառերուն մէջտեղ։ Վայրկեանը չատ հանդիսաւոր էր։ Լորտ Բրէնպօրն և հանգուցեալին միւս զաւակները յամրաբար դաղաղը կ'իջեցնեն փոսին մէջ, և արքեպիսկոպոսը աղօթք մը կը մրմնջէր։ Արարողութիւնը վերջացաւ։ Ոչ ճառ կար, ոչ ալ ազմկալից ողբեր։ Նոր Լոյսը (Բրէնպօրն) սեղմեց վարչապետ Մր. Պալֆուրի և ընտանիքին միւս անդամներուն ձեռքը։ Ներկաները ցրուեցան։

*** Ուէսթմինսթրի հին Արբայարանին մէջ ալ հանդիսաւոր արարողք կարդացուեցաւ նոյն օրը։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՄՈՒՏՔԸ ՎԻԷՆՆԱ.— Պատմագրութիւնք.— Կայսերական մասնաւոր կառախումբ մը, որ կը բաղկանար երկու սրահ-վագոններէ և երկու ընդարձակ կառքերէ, Բշ. օր Մարիէնպատ մեկնեցաւ առնելու Էտուարտ Թագաւորին արքայական վակոնը, և Ն. Վեհափառութիւնը ընելու Վիէննա։ Անգամ բարեմաթիւն մը խռնուած էր ամէնուրեք։ Վիեննայի ոստիկանական վերատեսուչին ըսածին նայելով, 300000 հանդիսատես կեցած էին ճամբաներուն վրայ, մէկուկէս մղոն երկայն։ Խորհրդարանին չէնքերուն մօտ և Համալսարանին դէմ, ուր գետինը քիչ մը զառ ի վեր է, երկու կողմին վրայ տեղ ձգելու տեղ չկար։ Ֆրանց Եղէգի կայարանը, Վիեննայի ամէնէն բանուկ կայարաններէն մին, յատկացուած էր միայն մասնաւոր հրաւէր ունեցողներուն։ Պատուակալ պահակախումբ մը, որուն սպաները և զինուորները ըստ տեսական սովորութեան կաղնիի տերեւներ կը կրէին իրենց սաքօներուն վրայ, կարգաւ չարուած էր։ Որովհետեւ Վիեննայի ամբողջ պահակազօրքերը այս պահուս ռազմատորձերու դացած են, զինուորական բարձրաստիճան սպաներէն չատերը բացակայ էին։ Մայրաքաղաքին բոլոր քաղաքային պաշտօնութիւնը ներկայ էր, ինչպէս նաև բոլոր կայսերական չերդաստանին դուքերը և կոմսերը։ Ժամը ենին քառորդ մնացած, հասաւ կայսրը։ Ն. Վեհափառութիւն չատ ծերացած է և յոգնած կ'երեւէր։ Հաղած էր Անգլիական Վիշապազօրաց պահնորդներուն համազգեստը Ծերակալի Ժապաւէնին հետ։ Նախ աչքէ անցուց պատուակալ պահակախումբը, և յետոյ խօսեցաւ Բօպուրկի Ֆիլիբ իշխանին և Ֆրանց Ֆէրտինանտ ասորիկական վերատեսուչին, Ստորին Աւստրիոյ կառավարչապետին, Վիեննայի քաղաքապետին, և բրիտանական դեսպանատան երկուերեք պաշտօնատարներուն հետ։ Բայց ժամացոյցին մատները կարծես չէին շարժեր, և տակաւին տասը վայրկեան կար Անգլիոյ թագաւորին ժամանումին։ Բերութեամբ երեսը կը դարձնէր դէպի այն կողմը ուրկէց կառախումբը պիտի գար։ Վերջապէս նշան մը լսուեցաւ և կառախումբը յամրաբար կը յառաջանար։ Կայսրը առաջ անցաւ վրանին առջեւ փռուած գորգին վրայ։ Երաժշտախումբը նուագեց անգլիական ազգային քայլերգը։ Դուռ մը բացուեցաւ և Էտուարտ Թագաւոր երեւցաւ ուրախ զուարթ։ Աւստրիական Հիւսարներու համազգեստը հագած էր, և երբեք յոգնած չէր երեւեր իր եօթնօրեայ ճամբորդութենէն։ Կայսրը և Թագաւորը ձեռք թռթվեցին, և ապա դիրքի համբուրեցին։ Ցետոյ խօսակցեցան իրենց հետեւորդներուն հետ փոխադարձաբար։ Թագաւորը պատուակալ պահակախումբը աչքէ անցընելէ վերջ, երկու Վեհապետները, Թագաւորը կայսր աջ կողմէն, կայսրանէն գացին դէպի կայսերական սպասասն սրահ։ Բիչ վերջը կայսրանէն դուրս ելնելով մտան բաց կառքը, որուն լծուած էին չորս գորշ ձիեր։ Այնպիսի փայլուն թափոր մը կազմուեցաւ որուն նմանը չի յիշեր նոյն իսկ ամէնէն ծեր Վիեննացին։ Ո՛չ Զարլին և ոչ Վիլհելմ Կայզր այդպէսութիւններու միջոցին այսքան ոգեւորութիւն տեսնուած չէր Վիեննայի մէջ։ Առաջին կառքին մէջ նստաւ Ֆրանց Եղէգի կայսրը, Էտուարտ Թագաւորը աջ կողմը։ Միւս չորս կառքերուն մէջ նստան չորս արքիդուքսերը՝ իւրաքանչիւրը իր սենեկապետին կամ թիկնապահին հետ։ Ասոնց ետեւէն կուգային Էտուարտ Թագաւորին հետեւորդները։ Մարերը գնան երբ երկու Վեհապետներուն թափորը ճամբայ ելաւ, և չարունակեցին մինչեւ Հոֆպուրկի կայսերական պալատը։ Թակնիկներ և զլխարկներ կ'ետերային ո՛չ միայն պատգամաւորներէն և պատուհաններէն, այլ նաև բազմութեան մէջէն։ Ամէնուն բերանէն կը լսուէր.— «Այս Հիւսարներու Թագաւորը՝ աչխոյժ մարդ մըն է։» Վիեննուհիները կը զմայլէին Թագաւորին ժպտուն դէմքին վրայ։ Թագաւորը անդադար կը բարեւէր, նոյն իսկ աղքատ Թաղերուն մէջէն անցած պահուն։ Վեց խոշոր և ընդարձակ բեմեր լեցուած էին բարեկեցիկ դասակարգերուն ներկայացուցիչներէն։ Երբ Նոցին Վեհափառութեանց կառքը հասաւ Հոֆպուրկի արտաքին դռան առջեւ, Թագաւորին արքայական մեծ դրոշը կայսերական դրօշին մօտ երեւեցաւ, դրան պահակը բարձրաձայն գոչեց երեք անգամ.—«Ի՛ զէ՛ն», և զինուորները իրենց տեղը բռնելով, հրամասարը գոչեց, — «Ուշադրութիւն», «Աչքերնդ ուղիղ»։ Ասոր վրայ թմբկահարը հնչեցուց զինուորական ողջունը։ Թագուորը յետոյ ուղղուեցաւ դէպ ի ձախակողմ, Սև Արծիւ կոչուած սանդուխը։ Երբ կառքը կանգ առաւ, և երկու Վեհապետները վար իջան, Էտուարտ Թագաւոր ընդունուեցաւ սանդուխին սասրասը կայսերական պալատին բարձր պաշտօնատարներէն, Պոլոխովսքի կոմսէն, որոնք կարմիր գորգերով սանդուխէն առաջնորդեցին դայն առաջին յարկը։ Հոն արհիդքսուհի Մարիա Եղէգիա, Օթթօ արհիդուքսին կինը Մարիա Վալէրիա, կայսեր երկրորդ աղջիկը՝ Ֆրանց Սալվատոր արհիդուքսին կինը, Իզաբէլլա՝ Թրեսերիք արհիդուքսին կինը, և Բլոթիլտ՝ Եղէգի արհիդուքսին կինը, քանի մը քայլ առաջ գալով Աղեքսանդր կոչուած յարկաբաժինէն, կայսեր կողմէ ներկայացուեցան Թագաւորին։ Երկու Վեհապետները մէկ-երկու վայրկեան խօսակցեցան կայսերազուն տիկիններուն հետ, եւ յետոյ անցան Բիէթրա Տուրա յարկաբաժինը ուր սեղան ունեցաւ պալատական եւ պետական պաշտօնատարներուն ներկայացումը։ Առաջին անգամ ներկայացուեցաւ Ն. Կ. Վեհափառութեան երրորդ սենեկապետը, Իշխան Մոնթէնուովօ, յետոյ բոլոր ներկայ նախարարները, սկսեալ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսէն։ Ներկայացումներէն վերջ, Էտուարտ Թագաւորը իր յարկաբաժինը քաշուեցաւ որ ակից առաջ յայտնցուած էր Գերմանի կայսեր եւ Զարին, և որ բնականաբար նորագոյն զարդարանքներու ենթարկուած էր, արքայական հիւրին յարմար ճաշակը և փափաքները ի նկատ առնելով, Թագաւորին սիրած ծաղիկներով զարդարուած էին սրահները։ Կայսրը Թագաւորին ձեռքը թռթվելով քաշուեցաւ իր մասնաւոր յարկաբաժինը, մինչ Իշխան Լայխթենշթայն՝ Թագաւորը տարաւ Գորգերու Սենեակը, Հայելիներու Սենեակին մէջէն, այսպէս կոչուած՝ պատերուն վրայ, գանուած խոշոր հայելիներուն պատճառաւ։ Քիչ վերջը Կայսրը իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը տուաւ իր Օգոստափառ հիւրին, յետոյ նոյնը ըրին Արհիդուքսերը։ Բիէթրա Տուրա սենեակը այդպէս կոչուած է չատ մը մոզաիք պատկերներուն պատճառաւ, որոնք իտալական արուեստի նմոյշները են մէջ և մէջ։ դարերէն մնացած։ Այս պատկերները մեծ մասամբ կը ներկայացնեն գիւղական, ոմանք չատ գեղեցիկ և անգին արժէքով, մանաւանդ ոսկիով։ Ասոնց մէջ մեծ մասը ամբ քարի կտորի մը վրայ, եւ կը ներկայացնէ դաշտական մը, և առաջին տեսութեամբ չինական պատկերի մը կը նմանի, միայն թէ կարմիր ըլլալու տեղ գորշ է։ Կայսր Մօզաիք քարերով չմուած հիանալի ժամացոյց մը։ Այս սենեակին մէջ ամոռ կամ բազմոց չկայ, և կը գործածուի հետաքրքրասիրաբար ներկայացումներու համար հանդիսական առիթներու մէջ։ Գորգերու Սենեակը, հին պատուոյ միւս սենեակներուն նման, սպիտակ և ոսկեգոյն է, կարասիները կարմիր և ոսկեգոյն են։ Պատերէն կախուած են երկու խոշոր գորգեր մէ՛ն. դարու, գործ հոլանտացի արուեստագէտներու, և կը ներկայացնեն Ս. Գրոց տեսարաններ։ Եթէ Թագաւորը ճաշկողմ դառնայ Գորգերու Սենեակէն, կ'անցնի ընդունելութեան սրահէ մը ուրիշ սենեակ մը, որուն կարասիները մաքի կարմիր թաւիշէ են։ Կախուած են երկու պատկերներ, մին արհիդքսուհի Եղէգիի, ապա Եղէգի Բ. կայսր, եւ իր քոյրը, Մարի Անթուանէթ։ Միւսը կը ներկայացնէ զորաց տողացութիւնը Կրացի կայսերական պալատէն, զինուորները կը կրեն մէ՛ն. դարու համազգեստ։ Այս սենեակը կը տանի պատշգամ մը, որ կը նայի պալատին արտաքին գաւթին վրայ և կը ցուցնէ հիանալի տեսարան մը՝ շուրջը պալատներ, նոր կայսերական պալատը, երկու կայսերական թանգարանները, մէջ տեղը Մարիա Թերէզիայի յիշատակարանը, Խորհրդարանին չէնքերը, Գոթական Քաղաքապետարանը, Հասարակաց Պարտէզը, Համալսարանը, և մայր եկեղեցին Երեկոյին, Էտուարտ Թագաւոր նոյն պատշգամէն դիտեց Վիեննայի լուսավառութիւնը, և լսեց կեանքի եռուզեռը, որովհետեւ Ընդարձակ չատ մօտ է, և Հասարակաց Պարտէզին պարանցիկ երաժշտութիւն չեղաները հասան իր ականջին։ Գորգերու Սենեակը դառնալով, Թագաւորը մտաւ իր աշխատութեան մասնասենեակը։ Հոն կայ հանգստաւէտ գրասեղան մը սպիտակ կարմիր թաւիշով ծածկուած, և վրան գրելու ամբողջ կազմածք մը արուրեայ։ Պատին վրայ կան երկու հետաքրքրաշարժ պատկերներ,—արուեստագէտներու Թափորը գոնդոլոյն տարաղներով, Ֆրանց եղէգի կայսեր և Էլիզապէթ կայսրուհիին արծաթեայ ամանութեան յոբելեանին առթիւ Նոցին Վեհափառութեանց առջեւ ներկայացուած, և Մարիա Թերէզա իր փոքրիկ զաւակներուն հետ։ Բոլոր սենեակը Նորին Վեհափառութեան ննջասենեակն է, սպիտակ և ոսկեգոյն, թէ՛ պատերը և թէ անկողինը, վարագոյրները և կահերը կապոյտ և ոսկեհուռ դամասկեան կերպասով։ Այդ սենեակին մէջ կայ աղօթելու պատուանդան մը, ինչպէս նաև Լէոնարդ Բ. կայսեր և իր կողակից Մարիա Լուիզայի կենդանագիրները։ Թագաւորը ննջասենեակէն կ'անցնի իր արդուզարդի սենեակը, ուր կախուած է Մարիա Թերէզայի կենդանագիրը այրիութեան սեւ հագուստներով։ Այս յարկաբաժինը, որ նախապէս կը վերաբերէր Մարիա Թերէզայի և իր կողակից Ֆրանցիզ Լօռէնի, լեցուն է կայսրուհիին, իր կողակիցին և իր զաւկներուն պատկերներով։ Մտածիլ է Բաղանիքի սրահը։ Ութ սենեակներէն իւրաքանչիւրը միւսներն տեսարանը ունի պալատին արտաքին պատին վրայ։ Երբ երկու ժամ վերջ, Թագաւորը հացկերոյթի սրահը հրամցուեցաւ, Գորգերու Սենեակն, պարտաւորուեցաւ անցնիլ կարգ մը չքեղ սենեակներէ ամէնքն ալ Մարիա Թերէզայի ժամանակէն մնացած—Մարանկարներու Սենեակը, Մարիա Թերէզայի հանդիսական Ննջասենեակը, (ուր կայ Կայսրուհիին անկողինը ոսկեհուռ ասեղնագործութեամբ, որ ամբողջ մեծ հարստութիւն մը կ'արժէ), նոյն մեծ կայսրուհիին ունկդրութեան սենեակը, բնական մեծութեամբ երկու կենդանագիրներով զարդարուած, որոնք կը վերաբերին ներկայ կայսեր և հանգուցեալ Էլիզապէթ կայսրուհիին, 1865ին նկարուած, և Պետական Խորհուրդին Սրահը, ուր կախուած չորս նշանաւոր գորգերը կը պատկերացնեն Աւստրիոյ պատերազմները Ժէ. դարուն վերջերը։ Ցետոյ անցաւ Մեծ Դահլիճը և Մարմարեայ Սրահէն, որոնց իւրաքանչիւրին մէջ կայ բան մը ակնապարդար, գորգ կամ պատկեր։ Բոլոր այդ սենեակներէն անցնիլը բաւական երկար ժամանակ տուաց, և անմոցմէ վերջ Թագաւորը անցաւ նաև պալատին նոր թեւէն։ Երկու Վեհապետներու չորրկողմեայ արհիդքսերուն, արհիդքսուհիներուն, օտար դեսպաններուն և բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն խումբը։ Կարգ մը բոսորագոյն թիմիթոներ դրուած էին փոքր սեղանի մը չուրջ արհիդքսուհիներուն և անգլիական դեսպանուհիին համար։ Նոցին Վեհափառութիւնը ոտքի վրայ կեցած ներկաներուն խօսք ուղղեցին չնորհալի ժպիտով։ Ժամ 7 ու կէսին Արարողութեան Սրահին դուռները բացուեցան, և Նոցին Վեհափառութիւնք հացկերոյթի սրահը մտան։ Այս հիանալի սրահը բրոնզ գաղտ սարսրաղայ 14 սրսոյր քան բիւրեղայ ջահերէ ցանուած ելեկտրական լոյսերու մէջ կը չողար։ Կայսրը իր տեղը բազմեցաւ ձիու պայտի ձեւով սեղանին կեդրոնը, Էտուարտ Թագաւորը աջ կողմը։ Ներկաներն ալ երկու կողմը կարգաւ։ Վիեննայի անգլիական դեսպանը կայսեր դէմը նստած էր։ Կայսրը հայրական հոգածութեամբ չարունակ իր նայուածքները կը պտտցընէր ճաշարանին չորս կողմը, և ուրիշներուն չտեսածը իր աչքը տեսաւ։ Հրամայեց իր մասնաւոր ծառային որ վար կախուած վարագոյրի մը ծայրը հեռացնէ մեղրամոմի մը քովէն։ Երկու վեհապետները ուրախ զուարթ կը խօսակցէին, և յաճախ կը խնդային բարձրաձայն։ Թագաւորը յաճախ խօսք կ'ուղղէր Մարիա Էօդէֆա արհիդքսուհիին։ Աւստրիական արքունիքին մէջ հացկերոյթը սովորաբար շատ խստագիկ կերպով տեղի կ'ունենայ, Գնդապետը արագ արագ կը փոխուին, և խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ միայն սեղանին այն մասին վրայ ուր նստած են Վեհապետները, Արհիդքսերը և Արհիդքսուհիները։ Առաջին բաժակաճառը արտասանեց կայսրը կարդալով գերմաներէն գրուած թուղթի մը վրայէն։ Ցետոյ ոտք ելաւ Էտուարտ Թագաւոր, և խօսեցաւ առանց թուղթի վրայ նայիլու, ինք ալ գերմաներէն, բայց կամաց կամաց. և չեչտերը թեթեւ մը կը ցուցնէին իր օտար մը ըլլալը։ (Այս երկու բաժակաճառերը հրատարակեցինք արդէն Հեռագրի բաժնին մէջ։)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, սեպտ. 3. — Անգլիոյ Թագաւորը այսօր մեկնեցաւ։ Կայսրը մինչեւ կայարան անոր ընկերացաւ։ Նիկոս վեհապետները զիրար ողջագուրեցին, յոյժ սիրալիր կերպով։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիական Պանքան իր զեղչի սակը 3էն 4 %ի բարձրացուց։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիական բանակին սպարապետ Լորտ Ռոպէրտս Ֆրանց եղէգի կայսրէն հեռագիր մը ստացաւ ծանուցանող թէ Բրիտանական բանակին մարէշալ անուանուած է։ Լորտ Ռոպէրտս չնորհակալութիւն յայտնեց ըսելով թէ, Բրիտանական բանակը մեծ պատիւ կը համարի իր ցանկին մէջ տեսնել Ն. Վեհափառութեան մեծափառ անունը և անգլիական զօրաց ու իր անուամբ Իրեն կը զրկէ բարի գալուստի յոյժ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԷՐԻԿ-ԿՆԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Լուրջ նկատողութեան առնուելիք խնդիրներ են անշուշտ այն կարգ մը ամուսնական կեանքի վերաբերեալ միտքերը որոնք Դատաստանական Խորհուրդին կանանչ սեղանին կը վիճակին երբեմն, իրենց վերջնական լուծումը գտնելու համար։ Այս իմաստով ուրեմն Դատաստանական Խորհուրդը բաւական լուրջ ժողով մը պէտք է ըլլայ, և իր տուած ամէն վճիռները, որոշումները առոյգ հիմերու վրայ հաստատուած պէտք է ըլլան ապահովաբար, առանց կողմնակալ կարծիքներու վրայ հիմնուելու, առանց այս կամ այն կնոջ կամ էրկան խնայողութիւն մասուցանելու։ Ընկերական անհաշիւ և անխորհուրդ բարքերու ներքին, դժբախտաբար ամուսնական անհամաձայնութիւնները գրեթէ չեն անգամ կ'զբաղեցնեն այս Խորհուրդը, որ ի վիճակի չըլլար, չե՛նք գիտեր ինչ մտածումով, անպէտ վճիռներ, որոշումներ տալ նմանօրինակ պարագաներու մէջ, և խծրծանքի առիթով կը դառնայ հանրութիւնը ըղդանդնել տալով իրմով, հանրութիւնը որ ուրիշ ամէն կարգի խնդիրներէ տեղի կը հետաքրքրուի այս միդրաւլանային խնդիրներով, որոնց մէջ չատ անգամ շնորհալի տիկնոջ պատիւն է որ ամէնէն մեծ դերը ունի։

Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է ամուսնական այն հետաքրքրաշարժ խնդիրը որուն հերոսները են Ագչէհիրցի վաճառական մը ու իր տիկինը՝ Պոլսեցի կին մը, և որ առաջին plaidoirie նպաս Օնիկ Զիթիէ Սարաֆին, իրաւագիտական նոր ուսանողին, որ փաստաբանի վկայականը դեռ չը գրպանած, արդէն պէտք եղած փաստերը տուաւ իր իրաւագիտական տաղանդին։

Դատաստանական Խորհուրդը, որուն յանձնուած էր այս խնդիրին ալ լուծումը, իր նախորդ նիստերէն մէկն մէջ գումարելով երիտասարդ վարպետի մը նախագահութեանը տակ—փոխանորդ սրբազանին հիւանդութեան միջոցին որ ինչպէս յայտնի է, նախագահն է Դատ. Խորհուրդին—այդ տիկնոջ գրաւոր խոստովանութեան վրայ հիմնուելով իր վճիռը կուտայ ի նպաստ ամուսնին, յանցապարտ հռչակելով նինը, և այդ որոշումը կ'ստորագրուի Խորհրդոյ անդամներէն, ինչպէս նաեւ նախագահ վարդապետէն։ Փոխանորդ Սրբազանը սակայն որ բնականաբար աւելի շրջահայեաց և աւելի փորձառու է այս տեսակ խնդիրներու մէջ, երկար տարիներ վարած ըլլալով Խորհուրդին նախագահութիւնը և մօտէն տեղեակ ըլլալով հազարումէկ դարձուածներու որոնք կրնան պատահիլ ընտանեկան մթնոլորտներու տակ, իր ապաքինելէն վերջ երբ Պատրիարքարանը կ'ինկնէ և կը սեղեկանայ տրուած օրուանին, չի կրնար իր զայրոյթը զսպել և կը յանդիմանէ այդ վարդապետը որ առանց իր գիտակցութեան իրեն նախագահ կ'ստորագրէ հաստատել այս կարգի որոշում մը, և զոր այնքան ջախջախիչ ապացոյցներով խնդրոյ առարկայ ըլլալ Զիթիէ-Սարաֆ իր պաշտպանականին մէջ։

Փոխանորդ Սրբազանը, որքան որ կ'իմանանք, չէ կրցած ըմբռնել, մեզի պէս թէ, կին մը, ի՛նչ աստիճան խնդած պիտի ըլլայ որ իր գործած մեղքին համար դրաւոր խոստովանութիւն մը տայ։ Ն. Սրբազնութիւնը այդ գրաւոր խոստովանութեան բացորոշապէս ընդունելութեամբ առնուած ըլլալու համոզուած, չի կրնար անշուշտ իր քուէն տալ ի նպաստ ամուսնին Դատ. Խորհուրդին անձկամիտ անդամներուն պէս, որոնք առաջին անգամը չէ որ իրենց կարողութեան ապացոյցները կուտան։

Փոխանորդ Սրբազանին կարգադրութիւնով, կը լսենք թէ այդ որոշումը չեղեալ համարուած ու խնդիրը վերաքննութեան ենթարկուած է։

Թոգիկի կարգադրութիւն մը, որ որքան պատիւ կը բերէ փոխանորդ Սրբազանին դատողութեան, նոյնքան անհրաժեշտ է բնականաբար ընտանեկան յարկերու անվթար պահպանումին և անոնց նուիրականութեան համար։

Ուր էր թէ Ն. Սրբազնութեան շրջահայեցութիւնը ունենային Դատ. Խորհուրդոյ միւս բոլոր անդամներն ալ ամուսնական այս կարգի խնդիրներու մէջ, որոնք ամէնէն աւելի լուրջ դատողութիւն մը է որ կը պահանջեն։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ Խորհուրդը իր շաբաթական նիստը գումարեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1.—Շրջանաւարտից քննիչ յանձնաժողովը տեղեկագրով մը, ներկայացուցած էր քննութեանց վիճակագրութիւնը, խորհուրդը ուշադրութեան առաւ զանոնք և յետ մանրամասն քննութեանց դիտեց որ, մայրաքաղաքիս շրջանաւարտից թիւը յանգած է 102ի, որոնց 60ը մանչ և 42 աղջիկ և արժան դատեց առոնցմէ տարրական նախակրթութեան շրջանաւարտի վկայական տալ հետեւեալ 51 մանչ և 33 աղջկանց սրոնց անուններն են իրեն քննութեան ներկայացուցած։ Պ. Պ. Բարսեղ Սիւզմէեան Էսայեան վարժարան 2.—Յարութիւն Մասաճեան Որբանոց 3.—Ղուկաս Բարսեղեան Մայր Վարժարան 4.— Պողոս Տէր Ներսէսեան, Էսայեան Վարժարան. 5.— Առաքել Պաղպաղեան, Որբանոց 6.— Տիրան Թաշճեան, Էսայեան Վարժ. 7.—Յովհաննէս Թախախճեան, Որբանոց. 8.—Յովհաննէս Աբրահամեան, Մայր Վարժ. 9.—Արմենակ Հովասափեան Էսայեան. 10.— Կարապետ Կանանեան, Որբանոց. 11.—Թորոս Պողոսեան, Մայր Վրժ. 12.—Գրիգոր Պօղոսեան, Որբնց. 13.— Համբարձում Թագաւորեան, Նոյնպէս, 14.—Սաղաթիէլ Բիւզանդեան, Նոյնպէս. 15.—Գրիգոր Բագրատունի Օրթաքէօյ 16.—Անարան Տէր Ներսէսեան, Որբանոց. 17.—Յովհաննէս Փափազեան, Օրթաքէօյ 18.—Մարկոս Ղուկասեան, Որբանոց. 19.—Երուանդ Զէքի, Օրթագիւղ 20.—Լեւոն Գագանճեան, Նոյնպէս. 21.—Երուանդ Սաագեան Մայր Վարժարան 22.—Հրանդ Կոճիկեան, Էսայեան 23.—Գարեգին Միհրդատեան, Սամաթիոյ Ս. Սահակեան 24.— Տիրան Զաքարեան Մագրի Գիւղ Տատեան վարժ. 25.—Վահրամ Արծրունի Օրթագիւղ Ս. Թարգմանչաց 26.—Արմենակ Սեթեան Նոյնպէս. 27.—Միւռոն Ալթունեան Նոյնպէս. 28.—Տիրան Կիւրճեան Սամաթիոյ Ս. Գէորգ 29.—Միհրան Զաւրճեան Օրթագիւղ. 30.—Յովհաննէս Յովհաննէսեան Սամաթիոյ Ս. Սահակեան. 31.—Վահրամ Փափազեան Էսայեան 32.—Արմենակ Քըրքճեան Ղալաթիոյ Նախակրթարան. 33.—Յովհաննէս Նէվրոզեան Օրթագիւղ 34.—Տիգրան Թիրիթեան Մագրի Գիւղ Տատեան վրժ. 35.—Յովհաննէս Յարութիւնեան Ղալաթիոյ Նախակրթարան. 36.—Բիւզանդ Միքայէլեան Մագրիգիւղ վրժր. 37.—Օգսէն Շահինեան Նոյնպէս. 38.—Համբարձում Պիւքիճեան, Սամաթիոյ Ս. Սահակեան. 39.— Սիրուն Թոմասլուեան Էսայեան. 40.—Կարապետ Դազանճեան, Մագրի գիւղի վրժր. 41.—Մարտիկ Փափազեան Մայր վարժարան 42.— Վահրամ Դարբասեան, Էսայեան վարժարան. 43.— Հայկ Սէմէրճեան, Նոյնպէս. 44.—Արտաչէս Զաքարեան Նոյնպէս, 45.—Վանան Պօղոսեան. Նոյնպէս 46.—Հրանտ Բէրէստէճեան Ղալաթիոյ Նախակրթարան 47.— Յարութիւն Խանճեան Օրթագիւղ. 48.— Կոպեռնիկ Սէֆէրեան, Մագրիգիւղի վրժ.էն. 49.— Կարապետ Պալեան, Նոյնպէս. 50.—Օնիկ Շամլեան Նոյնպէս 51.—Վանան Խալօքիկեան Մայր վարժարանին։

Նոյնպէս Օրդ. 1.—Զապէլ Փափազեան Էսայեան վարժարանէն, 1.—Արուսեակ Պէրպէրեան Օրթաքէօյ վրժ.էն 3.—Զապէլ Մէնդիլճեան Էսայեան վրժ.էն, 4.—Հայկուհի Պիլեզիկճեան, Նոյնպէս, 5.—Մաթի Տիլսիզեան Նոյնպէս, 6.—Էլիզ Թէքէեան, ինքնին աշխատած, 7.—Շնորհիկ Ալթունեան Իւսկիւտար Ս. Խաչ, 8.—Զարուհի Տէմիրճեան, Նոյնպէս, 9.—Նադիկ Սէլքիկեան, Նոյնպէս, 10.—Արմենուհի Թէքէեան, Էսայեան վրժ.էն, 11.—Նուարդ Միսաքեան, Նոյնպէս, 12.—Նոյեմզար Թունուզլեան, Իւսկիւտար Ս. Խաչ, 13.—Մաքրուհի Էնճիլիէճեան, Մայր վրժ.էն, 14.—Արշալոյս Տէլէճէկեան, Էսայեան վրժ.էն, 15.—Բեկրուհի Խաչատուրեան, Օրթագիւղի վրժ.էն, 15.—Մաթի Կիւլլապեան, Էսայեան վրժ.էն, 17.—Մաթի Պապոնեան, Իւսկիւտար Ս. Խաչ, 18.—Գոհարիկ Իսրայէլեան, Մայր վրժ.էն, 19.—Զապէլ Թէքէեան, Էսայեան վրժ.էն, 20.—Սիրանոյշ Գարբիէլեան, Մայր վրժ.էն, 21.—Արմենուհի Թանթաճեան, Նոյնպէս, 22.—Թօքսանա Պոյաճեան, Իւսկիւտար Ս. Խաչ, 23.—Արուսեակ Տօղրամաճեան, Օրթագիւղի վրժ.էն, 24.—Հրանոյշ Ինճէեան, Մաքրիգիւղի վրժ.էն, 25.—Աղանի Աւետիսեան, Մայր վրժ.էն, 26.—Աբգսի Փափազեան, Մաքրիգիւղի վրժ.էն, 27.—Իսկուհի Շաչեան, Օրթագիւղի վրժ.էն, 28.—Պայծառ Անանեան, Մայր վրժ.էն, 29.—Գայանէ Նահապետեան, Նոյնպէս, 30.—Հայկանոյշ Աղանեան, Էսայեան վրժ.էն, 31.—Զապէլ Սեթեան, Օրթագիւղի վրժ.էն, 32.—Նեմզիկ Թագաւորեան, Նոյնպէս, 33.—Սրբուհի Աւետիսեան, Մայր վրժ.էն, 34.—Աղանի Գուլումճեան Էսայեան վրժ.էն, և 35— Զարուհի Զաքարեան, Մաքրիգիւղի վրժ.էն։

Իսկ դալով ներկայ տարւոյ քննութեան մէջ անյաջող ելլողներուն խորհուրդը որոշեց որ, ասոնցմէ անոնք որ փափաքին յառաջիկայ տարի վերստին քննութեան անյանել ընդունուին քննութեան և սատան իրենց վկայականը։ Այս առթիւ խորհուրդը իր գոհունակութիւնը յայտնեց քննիչ յանձնաժողովին անդամից իրենց տարած աշխատութեանց համար։

2. Ս. Պատրիարք Հայրը պաշտօնագրով մը, Խորհրդոյ մտադրութիւնը կը հրաւիրէր, աղջկանց լրացուցիչ դասընթացքի և բարձրագոյն նախակրթարանները աշակերտուհւոյ թուրքերէն լեզուի տարբերը ուսանելու մասին։ Խորհուրդը Ն. Սրբազնութեան սոյն հրահանգին վրայ, համաձիտ իր տեսակէտացը, կարեւոր և օգտակար դատեց թուրք. լեզուի ուսուցումը նոյն դասընթացքներու մէջ և սահմանեց հարկ եղած կարգադրութիւնները։

Խորհուրդը առոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը խնդիրներով։

ԻՆՉՊԷՍ Ուսումնական Խորհրդոյ պաշտօնական որոշումներէն կը տեսնուի այս տարուան շրջանաւարտներէն Օրիորդք Մաւի Տիլսիզեան և Էլիզ, Արմենուհի ու Զապէլ Թէքէեան յաջող քննութենէ մը ետք ստացած են իրենց շրջանաւարտի վկայականը։

Մամգրութեանս համար անակնկալ մը չէր արդէն Տիլսիզեան և Թէքէեան օրիորդներուն եղած այս վարձատրութիւնը, քանի որ մեր ընտանեկան յարաբերութեանց շնորհիւ, հիացումով կը դիտէինք այն գնահատելի աշխատասիրութիւնը և եռանդը, զոր այս օրիորդները կը տածէին իրենց դասերուն պատրաստութեան միջոցին, որոնց մէջ հաւասարապէս յաջող կը հանդիսանային արդէն ամէն եռամսեայ քննութիւններու ատեն։

Ուրիշներու օրինակ և իրենց ալ քաջալերութիւն ըլլալու համար, աւելցնենք նաև թէ, Տիլսիզեան և Թէքէեան օրիորդները ինչպէս ուսման, ձեռարուեստի, նոյնպէս և ընտանեկան դաստիարակութեան և խոնարհի ու մտանքի մասակարարութեան մէջ ալ հաւանար ձեռնհասութիւն ստացած են իրենց դեռատի տարիքին մէջ, ինչ որ ամէնէն պատուաբեր արժանիքն է մեր օրիորդներուն համար երբ անոնցմէ շատեր իրենց աչքերը սալտի կեանքին յատած, քնաս չեն դիշանիր տանտիկնութեան անհրաժեշտ տարերքներով զբաղելու։

Ի հարկէ շրջանաւարտուհիներուն մէջ ուրիշ բազմաթիւ օրիորդներ ալ կան Տանտիկին մայրերու ձեռքէ եւած, և կը փափաքինք որ ատուար ըլլայ թիւը անոնց, բայց որովհետեւ մինակ ասոնք կը ճանչնանք շրջանաւարտուհիներուն այս շարքին մէջ դանոնք մասնաւոր ըրինք իբր տիպար Օրիորդներ։

Մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները ուրեմն ինչպէս Տիլսիզեան և Թէքէեան ընտանիքներուն, նոյնպէս նաև բոլոր շրջանաւարտներուն և շրջանաւարտուհիներուն ազնիւ ծնողաց։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ մատրան մէջ վաղը Պատարագ պիտի մատուցուի Դէորգ էֆ. Գրիգորեանի հոգւոյն, որ կենդանութեան ատեն 1889ին, 500 հատ Օսմ. Բանսալիսէ նուիրած է Հիւանդանոցին։

ՅԱՅՏՆԻ է թէ, Նպաստից մտաւոր դաստիարակութեան յատկացուցած ամսական նպաստը, նիւթական միջոցներու անբաւականութեան պատճառով։ Տեղեկութիւն կը տրուի թէ, Մուշի Ս. Կարապետի վանքի որբանոցը փակուեր է բոլորովին, ինչպէս տեղւոյն Առաջնորդարանէն նախապէս գրուած էր Պատրիարքարան թէ, որբանոցը փակելու հարկին մէջ կը գտնուի։

—Կարծնէն կը գրեն թէ ամսոյս 11ի Բշ. առաւօտուն Ժամին Դուռը կոչուած հրապարակին վրայ ազգային կալուած՝ Ինձիճեան Մաչատուր աղայի վաճառատունէն հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը եղած է, բայց եղած ջանքերուն շնորհիւ առաջքն առնուեր է։ Հրդեհին պատճառ եղած է ալքոլը, որով մեքենայ մը վառելու փորձը կը կատարեն, սակայն մեքենան վար իյնալով յատակի սախտակամածը կը բռնկի, զոր դժուարաւ յաջողած են մարել։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Տ. Գաբրիէլ Եպս. Ճէվահիրճեանի։ Ժողովը զբաղեցաւ գլխաւորաբար մէկ քանի ամուսնական խնդիրներով, մասնաւորապէս Խասգիւղցի այր և կնոջ ամուսնական խնդրով մը և յաւիտենական Ագ-Շէհիրցիներուն խնդրով։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ հանդուցեալ դպրաց հոգւոյ, յառաջիկայ կիրակի, 24 Օգս., Սրժ. Տ. Դանիէլ Ծ. Վրդ. Յակոբեան հանդերձեալ է Ս. պատարագ և պաշտօն մատուցանել ի Սուրբ եկեղեցւոջ Թաղիս, և իր հոգեշունչ քարոզութեամբ մխիթարել քարեպաշտ ուխտաւորները։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ
Դիլսաղեր Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն
Ատենադպիր Ատենապետ
Ս. Նիկողոսեան Դէորգ Ճիվանեան

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց. Առաւօտուն՝ ժամ 12ին Ը. Թ., Ս. Պատարագի՝ 2 1/2ին։

ԻԶՄԻՐԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԻԶՄԻՐ, 20 Օգոստոս

Երէկ, Դշ., Վեհ. Սուլթանի բարեբաստիկ Գահակալութեան 28րդ տարեդարձին առթիւ, ամէն ուրեք մեծ ոգեւորութիւն մը կը տիրէր։ Քաղաքիս բոլոր մեծ ու պզակի վաճառատունները, ինչպէս նաեւ պաշտօնատունները, այս առթիւ շքեղապէս զարդարուած էին բազմաթիւ օսմ. դրօշներով և գունդագոյն լապտերներով։ Գիշերը մինչեւ լոյս ամէն կողմ խրախճանութիւններ և լուսավառութիւններ տեղի ունենցաւ։ Ցիրանկոց թաղը ամբողջովին լուսաղարդուած էր բազմաթիւ գունդագոյն լապտերներով և էլեկտրական լոյսերով։ Վաճառատուններու և պաշտօնատուններու առջեւ կ'երեւէին կաղի կառուցներով ձեւացած հետեւեալ վերառութիւնները. VIVE LE SULTAN։ Բարափին վրայ ժամը 8ին (Ը. Ե.) միջոցները անցքը անանցանելի դարձած էր, այնքան խռնուած էր բազմութիւնը։ «Թրէն»ները չարունակ առանց դադարի կ'երթեւեկէին դէպ ի Օսմ. կառավարատունը, որ ակնախտիր տեսարան մը կը պարզէր։ Այդ անպէս չէնքը ամբողջովին լուսաղարդուած էր կաղի կառուցներով և դրօշներով։ Դրան վերեւ կ'երեւէր Կայս. Թուղրան դափնիի տերեւներէ կազմուած դրասանգի մը մէջ պարփակուած, որուն տակը կաղի կառուցներով Բաստիճարիմ չօգ եաշա վերառութիւնը։ Նա մանաւանդ նորակառոյց ժամացոյցն չէնքը որ գոյնզգոյն լապտերներու երեկոյեան լոյսերով ողողուած դիւթիչ երեւոյթ մը կը պարզէր դիտողին։ Ասեղ ձգելու տեղ իսկ չէր մնացած այնքան ընդարձակ բակին մէջ բազմութենէն։ Դշլայի և Բարձր. Կուսակալ Բեհմիլ փաշայի նուագախումբերը Վեհ. Սուլթանին անուան ձօնեալ երգեր կը նուագէին։ Բարձր. Կուսակալ փաշան երէկ ընդունեց բոլոր բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու և կղերական դասու շնորհաւորական այցելութիւնները։ Տեղւոյս ազգ. Առաջնորդարանն ալ երէկ գիշեր այս առթիւ շքեղ կերպով լուսաղարդուած և դրօշակազարդուած էր։

* * *

Երէկ Առաջն. Փոխանորդ Արժ. Տ. Յովհաննէս քհ. Մինասեան ընկերակցութեամբ Տ. Մկրտիչ, Տ. Յակոբ և Տ. Ղեւոնդ քահանաներու և Բաղ. Ժողովոյ Աղն. անդամներէն Մանուկ Բալեաքճեան, Յովհան Շահինեան և Ստեփան Դէորգեան էֆ.ներու, կառքերով գնաց Բարձր. Կուսակալին շնորհաւորական այցելութեան։ Առաջն. Փոխանորդ Հօր հետ էին նաեւ 12 գպիրներ, ընկերակցութեամբ տեղւոյս համակրելի գպրապետ Տիար Լեւոն Զիլինկիրեանի։ Աչակերտները երգեցին Վեհ. Սուլթանին անուան ձօնեալ երգ մը, որմէ ետք Բարձր. Կուսակալը գորս գալով գլխի թեթեւ շարժումով մը շնորհակալութիւն յայտնեց։ Առաջն. Փոխանորդը և իր հետեւորդները օշարակներով պատուասիրուելէ ետք նոյն կառքերով վերադարձան Առաջնորդարան։

* * *

Ամսոյս 21ին (հինգշաբթի) գիշերը, թէաթրը որ Բէյի ամառնային թատրոնին մէջ պիտի ներկայացուի խստ չքեղ ներկայացում մը ի նպաստ տեղւոյս Բարաթաշի արուարձանին Վարդանեան երկսեռ վարժարանաց, որուն նիւթական անձուկ պիտուքէն շատ պէտք ունէր այսպիսի նպաստի մը։ Ցուսալի է որ Իզմիրցիք ներկայ պիտի գտնուին այս ընտանեկան երեկոյթին, ուր միանդամայն պիտի վայելեն գեղեցիկ ժամանց մը։

* * *

Ամսոյս 17ին կիրակի օր տեղւոյս մօտիկ արուարձաններէն Քօրսէլիոյի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին տօնախմբութիւնը տեղի ունեցաւ բաւական փայլուն կերպով։ Շաբաթ գիշերուընէ Համիտիյէի Կիւլպահճէ շրջանը մինչեւ լոյս ուխտաւորներ տարաւ ու բերաւ Քորսէլիօ. Քորսէլիոյի բոլոր սրճարանները շքեղ կերպով զարդարուած էին այս առթիւ բազմաթիւ դրոշներով ուր մինչեւ լոյս գեղեցիկ ժամանց մը անցուցին ուխտաւորք Բագոչի խնկարկութեամբ։ Կիրակի օր հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ յիշեալ եկեղեցիին մէջ եռաձայն երգեցողութեամբ։ Այս առթիւ եկեղեցին լեցուած էր բարեպաշտ ժողովրդեան խուռն բազմութեամբ մը, այնպէս որ նեղ կուգար եկեղեցին ժողովրդեան։ Օրուան պատարագիչն էր տեղւոյն Տէր Յուսիկ Մանիկեան քահանան։ Այս առթիւ ներելի ըլլար մեզ դիտել տալ որ մեր Իզմիրի շնորհունակները, ուր կը գտնուին այդ պահուն, որոնցմէ ոչ մէկը ներկայ էր սոյն երգեցողութեան և Ս. Խորհուրդին։ Ս. Պատարագէն ետք ժողովուրդը մեկնեցաւ իրենց տեղերը գոհ տպաւորութեան մը տակ։ Շնորհաւորութեան արժանի են տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդոյ երկու ժրաջան անդամները, Յակոբ Կարապետեան եւ Օհանեան էֆ.ները, որոնք աշխատեցան թէ վիճակահանութենէն և թէ «թապոխէն 20 ոսկիէ աւելի հասոյթ մը գոյացնել։

ՍՏԵՓԱՆ ԵՐԿԱՆԵԱՆ

ՄԱՍԻՍ գրական չաբաթաթերթի 34րդ թիւը հրապարակ ելաւ այս առաւօտ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—Վերջակէտն առաջ (թէ ի՞նչ կը խորհիմ) ԶԻԹԻԷ—ՍԱՐԱՖ.—Մեարոպեան լեզուն ամենակարո՞ղ (Գրական առաջակարկութիւն մը) ՏԻԳՐԱՆ ԵԿԷՔԼԸՇԵԱՆ։—Վոսիորեան Նամականի. ՄԵՆԱՄԼԻՐ.—Լեոն ԺԳ. Պապին վերջին տարը (Թարգ. լատիներէնէ ի գրաբար) ՏԷԼԷԹԱՆԹ. Հարիւր ամերիկուհիներու կարծիքը ամուսնին ընտրութեան մասին. ՍԻԷԼԼԱ.—Նեռնչարան (Բանաստեղծութիւն) Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ,—խրմբագրական նօթեր։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

4 Սեպտեմբեր 1903

Ֆրանս. 3% 3% Français)	97 67
Բէժի (Tab. Turcs)	— —
Թօնսօլիտ (R. Turque D)	30 50
Երկաթուղի (Lots Turcs)	120 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	570 —
Թրանսվալ (Transvaal)	110 —

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսի Համիտիէ ճամիի չէրիֆիսէ իբրա պուրուլմը սարը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՅԹԱՆ ՇՈՂԵՆԱՒՐ.— Երէկ արդէն գրած էինք թէ Ռուսիոյ աւարակները ի՛նչ անխղճութիւնա՞ր պայթում մը պատրաստած և ոչնչացուցած էին մաճառական Վասմբու շոգենաւը, անցած Դշ. օր, Պուրկազի մօտ։ Տօվալ ընկերութեան Մարկարիքա շոգենաւը որ օգնութեան փութացած էր, երէկ Պոլիս ժամանեց, իր հետ բերելով նոր մանրամասնութիւններ այդ վատ եղեռնագործութեան վրայ։ Ելեւէ պայթումներ պատահած են։ Առաջինը պատահած է ճիշդ Դ. մեքենավարին՝ Մեծ Կղզեայ Մ. Ժան Իսանիտիսի ստրկին տակէն, որ հրաշքով ողջ մնացած է։ Շոգենաւը որ խրած էր, ինքնիրենը ազատուած է, որովհետեւ իր բոլոր բեռը, որ փայտէ և ատաղձէ կը բաղկանար, այրած ըլլալով թեթեւցած էր։

Կ'ըսեն թէ յանցաւորները, թուով 3, շոգենաւին մէջն էին իբր ճամբորդ։ Ասոնցմէ երկուքը անյայտ եղած են, կը կարծուի թէ սպանուած են. իսկ երրորդը կուրանայ ամէն բան։

ՐՈՒՍԵԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— Ամիլով գիւղին մօտ (Մանասթիր) ընդհարման մը միջոցին, Օսմ. զորքերը ցիրուցան ըրին Պուլկար աւարակները, որոնք փախան, մնծաթիւ մեռելներ ձգելով։

ՕՍՄ. ՆԱԻԱՏՈՐՄԸ.— Արքունի նաւարանին մէջ նորոգուող մարտանաւերուն համար ելեկտրական լոյսի ցուցուցիչներ յանձնարարուեցան Եւրոպա։

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ.—Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ ներում շնորհել նաև այն Օսմ. սպաներուն և զինուորներուն, որոնք սովորական յանձնարարութեան համար բանտարկուած էին։

ՊՕՍՆԱ-ՀԷՐՍԷԳԻ Իսլամ աղաքնէրէն 15 հոգի, այս տարի Եւ, պետական վարժարանները պիտի ընդունուին ձրի, Կայս. Իրատէի մը համաձայն։

ՌՈՒՍ դեսպան Մ. Զինովիէվ այսօր Եալովա պիտի երթայ Թէրեց պահանջելով։

ՍԵՐՊԻԱԿԱՆ դեսպան Զօր. Սաւա Կրուիչ երէկ Պոլիս ժամանեց Բէսօ-թէնճէի շոգենաւով։ Դրօծակատար Մ. Բրիսթիչ և դեսպանատան պաշտօնէութիւնը շոգենաւ գացին բարիգալուստ մաղթելու համար։

—Զօր. Սաւա Կրուիչ որ սերպ Պետական Խորհուրդին Նախագահ անուանուած է, պիտի պահէ իր պաշտօնը եւ պիտի վարէ Պոլսոյ դեսպանութիւնը մինչեւ որ նոր նախարարութիւն ընտրէ Պոլսոյ Նոր դեսպանը։

ՊԱՐՏԳԻՆ ՄԻԱՑՈՒՄԸ.— Պերլինէ կը ծանուցանեն թէ, Օսմ. արժէթէրերու գումարման մէջ 160 հոգի ներկայ էին։

ՊԱԼԸԳԼԸԻ ՅՈՒՆԱՑ հիւանդանոցին մէջ, կիներու յատուկ վիրաբուժական գործողութեանց սրահ մը պիտի հաստատէ Մ. Թէոտոր Մաւրոքորտաթօ իր ծախքով։ Այդ աշխատանոցը 32 անկողին պիտի ունենայ, և 8 աւելի՝ բացառիկ պարագաներու մէջ։ Այս ամէնքը ձրի պիտի ըլլան։ Հիւանդանոցին հոգաբարձութիւնն ալ այրերու յատուկ վիրաբուժանոց մը պիտի հաստատէ իր ծախքով։

—Այլի տիկին Զարիֆի այս անգամ փափաք յայտնած է իր ծախքով ճիւղ մը հաստատել թոքախտաւորներուն համար։

ԲՆՆԻՉ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ.—Այլրնի և Արշիպեղագոսի քննիչ մարմինն անգամ կարգուեցաւ պետական խորհրդական Պէհճէթ պէյ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ Սակարանին չէնքը, որ հանքերու և անտառներու նախարարութեան կը պատկանի, պիտի նորոգուի Կայս. Իրատէի մը համաձայն։

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՏԱՔՐՔՏՆԵՐԸ. — Եւրոպայէ եկած ամէն տեսակ անուշահոտութիւններն ու մետաքրքրներ կերպասները ազնիւ տեսակէ ըլլային թէ ոչ, մաքսատան մէջ ընդհ. անունով կ'արձանագրուին, որով կարելի չէր ըլլար ճշդել ո՛չ անոնց արժէքը և ոչ ալ տեսակը, և պակաս գինով գնահատուելով մաքսային հաստիները կը մնասուէին։ Մաքսային քննիչ յանձնաժողովը տեղեկանալով այս բանը, որոշեց որ ասկէց ետք թէ՛ անուշահոտութիւնները և թէ մետաքրքրները իրենց տեսակին ու իսկական արժէքովը արձանագրուին։ Նաեւ ի հարկին քննութեան միջոց ծառայելու համար, կերպասներէն նմոյշներ պիտի պահուին, վրան պիտակով մը, որ պիտի նշանակէ թէ որ «մուպաշը»ին տետրակին մէջ և ո՛ւր արձանագրուած է։

ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՐԱՁԼԸԻ մեծ ջրամբարները պիտի նորոգուին, արգիլելու համար ջուրի կորուստը, որ կ'ըլլայ անոնց այժմու վիճակին մէջ։

ՔՈՆԷԶ.— Հալէպի կուսակալին խնդրանքով, կարգ մը նոր բժիշկներ պիտի զրկուին հոն, մասնակցելու համար քոլէրային դէմ մաքառող բժշկարմարին։

ԾԱՂԿԱՒՏ.— Իզմիրի մէջ տակաւ ճարակող ծաղկախտին մասին խորհրդակցելու համար քաղաքապետութեան հրաւէրով, քաղաքին շատ մը բժիշկները նիստ մը գումարեցին շաբաթ օր, էշրէֆ փաշայի նախագահութեամբ։ Որոշուեցաւ ի մէջ այլոց որ 5000 սրրուակ շիճուկ ապա պրեն անմիջապէս յանձնելի, և շաբաթը 1000 սրուակ, մինչեւ որ համաճարակը դադրի։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՊԷՐԻ ՀՐԴԵՀԸ.— Երէկ արդէն գրած էինք թէ, Պէպէք, շուկային մէջ փայտաշէն տունէ մը հրդեհ ծագելով այրեցաւ 8 տուն, 15 խանութ, փուռ մը և քաղնիքի մը մէկ մասը։ Վեհ. Սուլթանը իմանալով հրդեհին լուրը, բարեհաճեցաւ Կայս. մասնաւոր թիկնապահ զօր. Ֆէհիմ փաշան զրկել, հրամայելով որ ամէն միջոց ձեռք առնուի հրդեհը շուտով մարելու համար։ Հրդեհին ընդհ. վնասները 7000 անգլ. ոսկի կը հաշուուին։

ՄՆԱՆԿ.—Առեւտր. ծովային դատարանը Դշ. օր մնանկ հռչակեց Ղալաթիա Կէօմրիւք փողոց, ներկայաբար Եարկի Բօքանխէսը։

ԲԵՐԱՑԻ հեռագրական պաշտօնեաներէն Ֆէրիտ էֆ. անկանոնութեանց համար պարտեցաւ պաշտօնէ։

ԸՆԿԵԾԻԿ.— Գումգաբուի Իպրահիմ փաշա Թաղին մէջ Դշ. գիշեր ժամը 6ին տան մը առջև նոթաձին մը ձգուած էր։ Վրայէն գտնուած թուղթէ մը հասկցուեցաւ թէ Հայ է և անունը Վիրժին։

ԾՈՎԻ ԱՐԿԱՏ.— Երէկ գիշեր ժամը 1ու կէսին միջոցները, Սարայ Պուրնուի «Եէնէկիէի»ներէն Հիւսէյին և իր չորս ընկերները նաւակ նստած երբ Եէնի Գարու կ'երթային, փչող հովին սաստկութենէն, Աբբր-Գարուի առջեւ նաւակը շրջեցաւ և ամէնքը ծովը թափեցան։ Հասած օգնութեանց շնորհիւ ամէնքն ալ ազատեցան։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԲԱՐԻԶ, 4 Սեպտ. — Պելճիգայի Լէոպոլտ թագաւորը, Էլիզէի Պալատը երթալով, փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Մ. Լուպէի։

— Մեծ ռազմափորձերուն կատարումը այլեւայլ պատճառներով յետաձգուեցաւ։

ԲԵԹԵՐՍԲՈՒՐԳ.— Զարը և Զարուհին՝ փոխադարձ Լիպան մեկնեցան։

ԿՈՐՈՒԱԾ ԿԻՆ

40—45 տարու, ջախտաւոր հայ կին մը որ սեւեր հագած է, անցած երկուշաբթի օրէն ի վեր անյայտ եղած ըլլալով իր տունէն, ընտանիքին կողմէ կը փնտռուի։ Ցիշեալը տեսնող և կամ անոր ուր գտնուիլը գիտցողներէն կը խնդրուի խմբագրութեան իմացնել։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ԲՕՆ

ՎԵՐԻ ԱՐՏԵՐԸ

Մանկական Յիշատակներ

Մանկական օրերու վերյուշումը ամենէն քաղցր ժամանցն է, զոր կ'ունենայ մարդ երիտասարդութեան, ծերութեան յղնած օրերուն։ Պինդ կը փարի անոնց, չմոռնալու համար, եւ պատեհ առիթներու մէջ անոնց յիշատակութիւնը կը քանդակէ զանոնք մտքիդ տախտակիդ վրայ։ Ուր որ ալ ըլլաս, ի՛նչ գործով ալ պարապիս, միջավայրիդ անգիտակցութեանն իսկ հակառակ, անդիմադրելի կերպով կ'երթայ անոնց, հին օրերուդ յիշատակներուն, երբ տղայ էիր, դպրոցէն կ'արձակուէիր, եւ խաղակից ընկերներու հետ կ'երթայիր զբօսնուլ կամ դասդ կարդալ։ Զբօսանքի վայրերը անբաւական կերպով միայն են այսպէս մանկութեան յիշատակներուդ։ Դասախարներու զուգորդութեան օրէնքով կը յարմտակուիս, կը տարուիս մերթ դէպի դաշտ մը, մերթ դէպի այդի մը, մերթ դէպի տուն մը, ուր ընկերներու հետ թէ թեի տուած միամիտ ակնարկներ կը նետէիր քեզ շրջապատող բնութեան վրայ, առանց քննելու շրջակայքը, առանց նեղութիւնը կրելու թափանցելու համար բնութեան գաղտնիքներուն։ Արեւը գլխուդ վրայ կը փայլէր, ի՛նչ փոյթ թէ ճառագայթները քիմիական ո՛ր տարրերէն կը բաղկանան, լոսինը իր արծաթ ցոլքերը գիշերուան խոնաւութեան մէջ վրադ կը թափէր. ի՛նչ փոյթ թէ ո՞րն է անոր գոյութիւնը, մարդիկ կ'ապրէ՞ն թէ ոչ այդ լուսալիր գունտին մէջ։ Բամբի Ֆլամարիոնի տաղնապներէն զերծ՝ կ'ապրէիր կեանքը պարզ, միամիտ, անգորը հայեցողութեամբ տեսարաններուն, ինչպէս որ կ'երեւին անոնք, և ի՛նչ կերպով որ կը կերպափոխուին։ Կը կոխտէիր մարգերուն ծաղիկները և խոտերը, ա. նունց բուրումը կը վայելէիր, առանց օր մը օրանց հարցնելու ինքնիրենդ թէ ի՛նչ է ծաղիկին բաղադրութիւնը, անոր թերթերուն յարգրութեան օրէնքը, որձաները, իգաները, և ուրիշ հաղարումէկ պարագաներ, որոնք գիտնականին միտքը կը մաշեցնեն այսօր, ուղեղդ կը խճողեն, և ծաղիկին բուն հրապոյրը, անոր ասուածային յատկութիւնները կը ցնդին, կոչտ իրականութիւնը աչքիդ առջեւ երեւելու համար միայն։ Պարզ կը տեսնէիր ,պարզ կը դիտէիր, այսօր ամէն բան բարդ կը տեսնես, բարդ կը դիտես։

Կեանքիդ հաւատարիմ պատկերներուն մէջ կ'որոնես անպատճառ թագուն իրականութիւն մը, կ'ուզես տեսնել բան մը որ չկայ սակայն, հայելիին ներսերը, խորերը նոր ցոլացումներ կը փնտռես, կը նեղուիս գտնելու համար անպատճառ բան մը, զոր իբր թէ պայծառ բնութիւնը ծածկած է քու պարզ տեսութենդդ։ Մերկ բնութեան հեռուէն սեթեւեթեալ, արուեստակեալ, արդուզարդային իսկութիւն մը երեւան հանելու մարմաջը այսօր մեր երիտասարդ հասակը կը ղրկէ վայելուչ, անխառն հաճոյքներէն, ծովի կապուտակը հմայք չունի մեզի համար, ալային գոյացութիւններու տարբ, քանակը որոշելու պարտասումը մեզի հետ կը տանինք, անով կը չարչրկենք մեր հոգին, եթէ մակոյկը հեղնամղ կը սահի հանդարտ ծովու մը կապուտակին վրայ։ Երկինքին լուսաւորները անհանգիստ կ'ընեն մեզ իրենց քիմիական և բնաբանական տարբերուն հետազօտութեամբ։ Մեր մեաց այն մանկական հրճուանքը, զոր կը զգայինք, երբ չղերը, չղերը կը կաթկթէին անմակ երկնքին խորերէն, օդերու անջրդուտին մէջէն լուսաւորներուն բացխիրկի ակնարկները կը փայլփլէին։ Մեր մեաց մանկական միամիտ վայելքը երբ կը տեսնէինք լուսինը իր լիալիր պայծառութեան մէջ, ծառիկը իր ցողունին վրայ, ծովը իր կապոյտովը, մարդն ալ իր միամտութեամբը։ Տեսարաններուն բնիկ պարզութենէն անդին անթափանց էութիւն մը փնտռելու մոլութիւնը ժառանգական եղած է այսօր, և մեր զաւակները իսկ չեն կրնար ներել իրենք իրենց բընութիւնը վայելել այնպէս ինչպէս կը ներկայանայ իրենց տկար աչքերուն, ինչպէս որ կը խօսի իրենց փափուկ՝ ականջներուն, և անհանգիստ կ'ընեն մեզ չարունակ անհարկի հարցումներով բընական տեսարաններուն իբր թէ խորը ծածկուած երեւակայական էութիւններու վրայ։ Աստուած իբրեւ չատ պարզ էութիւն մը ստեղծած է մարդս, մենք մեզի կը հնարենք արուեստակեալ պատքեր, նեղացուցիչ առարկաներու ա. ռաստելը մենք կը շինենք մեր ձեռքով, կը հալինք, կը մաշինք և կեանքը ի հարկէ տարբեր կերպով կ'ուզենք դիտել քան ինչ որ է։ Որեմն մենք կը դժուարացնենք մեր կեանքը, և հեռը ղհետ աւելի տաղտկալի կը դարձնենք զայն հիւանդոտ երեւակայութեան մը պատանքներէն հրապուրուելով։

* * *

Մանկական Յիշատակներ

Ընթերցողներս պիտի ներեն ինձի այս տեսակ մը յուսաթափանը, չոր ու. ցամաք, այս խորհրդածութիւնները զոր ունեցայ ինքնաբերաբար, երբ իրիկուն մը երկու մտերիմներու հետ նստած էի Պարտիզակի Վերի Արտերին մէկ ծայրը։ Վերի Արտերը անհարթ հողերու, կիսակատար ջղալարներու, կարատուած խոտերու ասպին տարածութիւն մըն է, գիւղին մէկ կուշտին վրայ բացուած մարգագետին մը, չատ կոխուած, չատ նեղուած, մանաւանդ Աստուածածնայ Տօնին հակայ խումբերու տաքերուն տակ։ Մէկ-երկու անտաշ ծառեր ծակծկած և անպատսպար տուեր մը կը տարածեն գետնին վրայ, այդ խոշոր ամայութեան վրայ, ուր արեւը առաւօտէն մինչեւ իրիկուն փռուած է անարգել։ բարկ ջերմութեան մը հետքը կը զգաս մինչեւ իսկ իրիկնամուտի զովութեան ժամանակ, երբ արեւը, ա՛լ խոնջած իր միօրինակ հանապազորդութենէն, գալարելով, սեղմտելով կ'իջնէ հորիզոնէն վար, և իր հետաշնորհ տերին ճառագայթները ժողվելով իր եռաւէն քղանցքի մը պէս, կ'երթայ կը մարի արեւմտեան ամպերուն թափանցիկ գաղաթներուն ետեւը, մերթ բերանաբաց կոկորդիլոսի մը ձեւը առած, և մերթ լայնաբաց հակաթի մը ձեւը։ Ահա այն ատեն կ'սկսի վերի Արտերին կեանքը, երբ ճառագայթները անոր գետինը թողլով ա. բրգ արագ կը սահին դէպ ի Աստուած տանող դարեւանդին կողերէն վար, հուսկ յետին սկզի ցոլքեր ցանելով թուփերուն, և ուազի հատիկներուն վրայ։ Աղբիւր մը կը ճրվլայ չարունակ, անփառունակ աղբիւր մը։ կը դիտեմ, քար չունի, յիշատակարան չունի, կ'ըսեմ ինքնիրենս թէ գոնէ հոս միամտութիւնը ապատան գտած է։ հատ իրիկի մը թանձրութեամբ անոյշ ջուրը կը հոսի ու կը հոսի, եւ սակայն յիշատակարան չունի, մինչ ժամուն բանի իսկ գտնուած աղբիւրը, ուրկէց Աստուծոյ ջուրին մէկ շիթը անգամ չի կաթեր, գոնէ ի Փառս միոյն Աստուծոյ, կը կքի մարմարիոնի մը վրայ քերթուած յիշատակարանի մը ծանրութեան տակ։

Աստուծոյ տաճարին արտաքին գաւթին մէջ ի՛նչ հարի կայ այլ ևս ջուրի, քանի որ ժամանակին անուն մը դրոշմելու ունայնամտութեամբ միայն, չինուած է աւազանը, և բռնաբռսկի կարգադրութեամբ մը յաջողցուցած են քիչ մը լեղի ջուր հոսեցնել հոն, որ հիմա ցամքած է ա՛լ։ Բայց վերի Արտերին աղբիւրը կը գրգռայ, կը խոխոջէ, բազմաթիւ տուներ կը կրտսրնէ պատուական դիւղացիին յորդ բրտինքներուն գնով գնուած այդ աղբիւրը՝ առանց որուն Վերի Արտերը անհրապոյր զանգուած մը կը դառնայ հողերու, քարերու։ Շրջակայ գաղթական գիւղերէից մէկ ընդարձակ ցանցը կը տարածուի հեռուստ բլուրներուն վրայ, որոնց ետեւը դարձեալ կան ցիր ու ցան գիւղակներ, որոնք օղակի մը պէս կը դառնան Պարտիզակի շուրջ, ծովուն կողմէն միայն դէպ ի Նաւահանգիստ բաց ասպարէզ մը թողլով, քիչ մը շունչ առնելու համար։ Վերի Արտերին միւս ծայրը յանկարծ կը նեղնայ պարանցներու կրկին շարքի մը մէջտեղ, և օձաձև հովիտը կրկին երկարել դէպ ի լեռ և դէպ ի ձոր տանող անկանոն ճանապարհներու վրայ։ Կրնաս քալել այդ ճամբաներէն, կրնաս երթալ աջ ու ձախ, պատուական Անատոլուի անծայրածիր ճամբաներն են, բերրի, պաղատու երկրին դալարազարդ ճամբաները, կոյս անտառները, յաղթ ծառերը, այգեւէտ բլուրներ, հարուստ լեռները, որոնք Պարտիզակի մօտաւոր սահմաններէն սկսեալ չեն կրնար կարծես ամփոփուիլ իրենց մէջ, և տարածուիլ կ'ուզեն, կը տարածուին ալ, բնութեան այդ դիրուկ իրանները, բնութեան վիթխարի մարմինին այդ դուրս պոռթկացող... քորքէները, թերեւս համարձակի ըսել ճայակի տեսաան մը, ինձի պէս։ Այդ լեռներուն և հովիտներուն մէջէն, որոնք երթալով մչակուեր ու ծաղկեր են, չորս ժամուն գնացք մը կը բաւէ Մանիչակ Սարին ստորոտը ժամանելու համար, որուն վերեւը կը սարսռան հակայ ծառեր, եւ երկու կողմերու վրայ կը դողդղան դարաւոր բունդրու արմատներուն չուրջ յամառութեամբ չաբլող պինդերես հիւղեր և ոստեր, որոնք լպրծուն յատակ մը կը ձեւացնեն ձիերուն և մարդոց ոտքերուն տակ։

Սարին վրայ բոյն դրած են Մանիչակի հայ դիւղացիք, Օրտուի գաղթականները, այդ կախ-գլուխ գիւղացիները, որոնք ապուշի, միամիտի արտաքին երեւոյթը ունին, բայց առուտուրի մէջ սանիմի մը իսկ չեն խաբուիր, այդ արեւահար և խանձած գիւղացիները, որոնց կեանքը աշխատութիւն է համակ։ հողերը կը քրքրեն ու քրքրեն, արեւ կ'ուզեն, անձրեւ կ'ուզեն, և ի՛նչ կ'ընեն կ'ընեն, բարերար Աստուածը թախանձելու և համոզելու արուեստը գիտեն, արեւն ալ կ'ունենան, անձրեւն ալ. ի՛նչ կ'ընեն կ'ընեն, իրենց հաւերուն ալ անպատճառ ածել կուտան, և կովերն ալ կը կթեն անպատճառ, և կըսկսի հաւկիթները ու դեղնաշորթի կարագը փայտեայ գոգաններու մէջ պարտիկով կ'երթան գրամի վերածել Իզմիրի և Պարտիզակի մէջ։ Բերայի և Գալատիայի Վերջին Դիներ մուտ գտած է այդ Մանիչակի չարաճճի Հայորդիներուն մէջ, որոնք ընդհանրապէս կը յորջորջուին Հայ Լազեր։ Մանիչակի Սարին ամէն կողմին վրայ դարձեալ կը բացուին ճամբաները անեղր երկայնութեան մը վրայ, որոնք դէպ ի հոս Պարտիզակ ճիւղաւորուելով, կրնան ամէնքն ալ յանգիլ Վերի Արտերը, որուն ստորոտը բաղմած է Գիւղը։

Բայց Վերի Արտերը իր հրապոյրը պիտի կորսնցնէր եթէ չուկէաը և մեկնակէտը չըլլար Ս. Մինասի Սարին, Պարտիզակի ուանդական Պաղ Ջուրին, որ, ինչպէս ձմերուկը և պանիրէ ձին Ռուսաստանի համար, Պանիպէտոը և անթեղեր ձուկը Իզմիտի համար, Ս. Եղիան և դեղնած ծխախոտը Օվանքի համար, և...Ս.Մուշեղը Արքանպէկիհամար, Պարտիզակի պարծանքն է։ Սուրբ Մինաս, սուրբ Մինաս, Աստուածածնայ Տօնին յանկերգն Իզմիտի և Պարտիզակի մէջ։ Զմերուկը պաղ Ջուրին մէջ կը ճաթի, օղիին չէրը կը քրտնի, և ներքին հեղուկը կաթի պէս կը ճերմկի, ճկոյթդ կ'ընդարմանայ, եթէ երկար ատեն Ջուրին մէջ թողուս. այս առասպելները կը նորոգուին ամէն տարի Աստուածածնայ տօնին, անատեղով և կանանչ թուփերով չրջապատուած, ընութեան մաս մը իր ամբողջ մերկութեան մէջ, որուն ծածկոյթն է ծառը, դաբձեալ ծառը և միւռ ծառը, որ անպատճառ չուք կուտայ երդեցիկ և խման խումբի մը ամառը ամէն կիրակի օր։ Ծով, պաղ Ջուր և կանանչ. ա՛լ ինչ կ'ուզէք, ո՛վ հաճոյքի սիրահարներ, և բանաստեղծներ, մանաւանդ դուք վերջինները, որ ա՛լ ճանձրացած եք կուրծք ու քորսէ կարդալէ մեզի, և չամբանիայի և գարեջարի դաշնաւորաններով յանգ և ոչյանգ հրամցնելէ մեզի ա՛լ սիրտերնիդ մաղած է։ Բայց մի՛ կարծէք թէ յիշատակարանի պիտի հանդիպիք Ս. Մինասի պաղ Ջուրին գլուխը. սասկ բան չկայ. Ջուրը այնքան առատ է որ վրայէն կը վազէ, կշտացնելով հանդերձ գիւղին կէսը։

Ցիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ՃԱՆՉԻՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

Ս. ՁՈՒՌԲԻ

ԹԱԴԷՈՍ ՊԱՏ. ԿԷՉԻՒՐԵԱՆ

[ՀԻՆԳՏՈՐՈՐԴ ԵՐԿՎԵՑԵԱԿԻՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ Ի.Ը]

Անձեր կան՝ որոնք իրենց զաւկներուն համբաւովը կը ճանչցուին, կան ալ՝ որոնց զաւկունները հօրերնս'ն համբաւովը։ Կէզիւրեան աս եաքինեներէն է։ Անանկ որ իր գարեւոր համբաւին վրայ ատուր ձգած պիտի ըլլայինք, երբոր աղբիւրը հասկնալու համար անոր մօտիկի անհրան ծորակին դիմուէր։

Թադէոս մեր կրթական ու զրական կեանքին թաքնուած դէմքն է։ Այս «դեմք մըն է» բացատրութիւնը հակասական չեմ գիտեր ի՛նչ մը ունի իր մէջ՝ զոր վերլուծելու պահուն գրիչս կը կարկամի։ Երբ «դէմք մը» ըսենք, նը. կարագրութեան մէջ կ'ըմբռնենք այն գը. լուխը որ —տգեղ կամ տեսքա—ամէն ինչ ունի վրան։ Իրը արձանի դէմքն է։ Ինի, բերան, ականջ, կզակ, ճակատ, բոլորն ալ կարկառուն կերպով կը դըտնուին հոն, իրենց մէջ բացակայ ձգելով այն զոյգ գործարանները՝ զոր հոգեբանները «սիրտին հայելիները» կոչած են իրաւամբ։ Աչքեր գոց, աչքեր թափուր ու պղտոր, աչքեր զուրկ՝ բիւրի ցոլարձակ ուլուքներէ։ մարմարակերպ աչքեր, յաւիտենապէս սեւեռուած դէպի պարապ, Վիչին ու Վեհին ոլորտները թաքթաքուր։

Ո. կէզիւրեան, բո՛ւն սէրբային, կարծես իր մանուանին հնչումին մէջ ուղած է պահել Բնութեան՝ իրեն զըլացած է՛ն հոյակապ այդ պարգեւը։ Կեօզ և հօզիւր իրար ձուլուած՝ չը՞ պիտի տարուէիք դանդակեմի թարգմանութիւնը նկատել աչազուրեին։

Երկու մակդիր ունի անիկա. «Աչազուրկ» և «Պատուելի»։ Իրեն բոլոր ծանօթները քով քովի կ'արտասանեն սա երկուքը, շաղկապն ալ քակելով մէջէն։ «Պատուելի»ն ժողովուրդին միտքը երկու տեղ կը տանի, մէյ մը փոսթ երգեցին, մէյ մըն ալ մեր այն դասակարգին որ հին սերունդին միտքն է մարդած հագարեան ծիրեան մէջ։ Թադէոս ոչ մէն է և ոչ միւսը։ Ու ի՛մ աչքիս, ու ձերի՛ն ալ աչքին այդ «Պատուելի» սիտղոսը «Բռօֆէսէօռ»ին հայացի իմաստը կ'առնէ, սիտղոս մը զոր գոցէ ոչ ոք այնչափ չիտակ իւրացուցած է... վարժապետութեան ինկածութենէն ի վեր։

Կարգն է հոս անկ պտորթիկ մը Այվազեանները։ Մինդավայրը եղած է Սըվազ, որ մի միայն ժամկոչ ազբար չարտագրեր եղեր, ինչպէս Պարտիզակ չարտագրեր մի միայն «տատա», ըստ վկայութեանն Եր. Տէր-Անդրեասեանի։ 1838 Մարտ 6ին աչքերը լոյս աշխարհ բացած է, վեց ամիս յետոյ կորսնցնելու համար զանոնք։ Ալ անկէ ետքը տարիներ քալած է կեանքի ճամբէն, իւրը ցամքած ու բոյը մարած այդ երկու կանթեղներուն հետ, զոր խանձաբուրքէն ակնապիներուն մէջ լուցած էր Աստուած։ Երբ աչխարհքը տեսնելու վայելքը առնուած էր իրմէ, տեղը տրուած էր սակայն երթորդութիւնը այն ձիրքերուն՝ զոր այնքան պերճօրէն կը թաւէ տաճկական առաջ։ «Էյի սաղ, էյի սէօղ, էյի սէս։» Զանին աղաղութենէն ջուրթակ մը դրին ափը, ու երբ կարելի չէր գրիչ մըն ալ անցունել անոր մատներուն, ներդնչուած այդ պակասը լեցուց։ Նուագին չուտ ընտելացած է Թադէոս, ձեռքերը՝ որուն յօդերուն մէջ կայնի ամբողջ մոգութիւնը կոյրի գերանուերը շօշափման, դիւրաւ լուծեցին գաղանիքը այդ քառաղի թելերուն։ Բայց Վէնը իր սիրտը չէ եղած լոկ, Թադէոս անուղ թէ՛ զինքը ապրեցուցած է և թէ ծնողը։

* * *

Երիտասարդութեանը, ջուրթակի և երաժշտութեան տաղանդէն յետոյ, երբ տակաւին ուսումնքի մասին գաղափար չունէր, կը պատահի որ օր մը իրեն տարեկից բարեկամին այցելէ, ճիշդ այն պահուն որ ան իր քերականութեան դասը կը սորվէր։ Անոր մէ՛կ անգամ կարդալովը Կէզիւրեան միտքը կը պահէ, կամ,— զրարաւէն պատկերալից ոճ մը փոխ առնելով հոս,— «ուշ ի կուրծս կ'ուսանի,» ու վայրկենապէս կ'սկսի արտասանել առաջին հոլովումը, թութակի մը, և, եթէ կ'ուզէք՝ ձայնագիր գլանի մը անվրէպ ճշդութեամբը։ Այդ ընկերը, իր խառտովանութեամբ, Պալեօղեան Պետրոս անուն անձ մը եղած է՝ ուսմունքի մէջ առաջին քայլը անոր առնել տըուող։

Բնական է, արշաւել մը չէր կրնար ըլալ իրը, հապա ոստնոխս մը տոսն ի տոսը, կրիայի կամաց քալուածք մը՝ որ առած ճամբուն գիտակցութիւնը ունի սակայն, մայթերուն ամէն մէկը չօշափելով, ներբանը վրան ուժովկէկ կոխելով, ճշդելով գիւրը ու հետզհետէ խելամտելով առապարին։ Հայերէն լեզուի այս չիթ առ չիթ կայլակումը կ'ըլլայ աւագան մը գանկին մէջ, որուն վրայ կ'սկսի հայկաբանութիւն ընել քաղքին վարժարաններուն մէջ։ Տըղոյզ կարդալ տալ, սորվեցնելուն չափովը և աւելին սորվիլ, մի՛ եւնոյն պահուն, միշտ մի՛ եւնոյն պահուն։ Ս. չաղուրի մարդու մը ուսողական կեանքէն չառ եղական մէկ դրուագն է ասիկա՝ որուն հակառակ «ինքնօգնութիւն» գեղեցիկ բառը տալ չի կրնալնուս, գրուագը նորէն հիացուո՛վ կը համակէ մեզի։ Թող ի՛նք խօսի քիչ մըն ալ։

... «Թէ ո՞րքան սաստիկ էր ուսման ըղձից բոցը որ իմ հոգւոյս մէջ կը վառէր, գայն՝ ինձ նման վախճանաւորի բաղձանքներէ չարաչար տանջեալ կոյր մ'և եթ կարող է երեւակայել։ Շատ անգամ գիտութեան մը լոկ անունը լսելով անոր վրայ ես ինձէն գաղափարներ կը ձեւացնէի, թեթեւ մեծագոյն և պայծառագոյն քան զոր են արդեամբ, և անոր ստացման ըղձանօք հալ և մաղ կը լինէի»։

Տքնութեան այս կաղնի կաղը և տխրագին գնացքով, ուր քուվի վեր մէկը պէտք էր անպատճառ՝ գիրքը իրեն կարդացող, պատուելին խելամտեցաւ օրէ օր մայրենի լեզուէն դատ Ֆրանսերէնին, Պարսկերէնի, Արաբերէնի, (այս վերջին երկուքը իր նուագածութեանը բերումով մանաւանդ), և որ աւելին է՝ թիւերու թնճուկ գիտութեան։ Թուարանութիւնը չէր բաւեր՝ գրանչիին ալ յարեցաւ փարեցաւ հոգեւին ու լեզուներուն պէս «նչանագիրներու համարողութիւ'նն» ալ մթերեց պահեց իր լայն խոնաքին մէջ։

— Սորվելէն ինչ կ'ելլայ, կ'ըսէր ինձի օր մը, սորվածը սորվեցնելու է, և մանաւանդ սորվեցնե՛լ գիտնալու է։

Հին մէկ քանի դասատուներս քովս չէին որ անոնց դառնայի և բիբերուն խորը նայէի այս յայտնութենէն յետոյ։ Կէզիւրեան խոստովանութեանը ներկայ կեանք մը չէ ունեցած երբէք. Սըվազի մէջ քառորդ դար չարունակ ուսուցչութիւն բրած է և հասցուցած սաներ՝ որոնք գիտցած են անեղծ պահել իրենց դաստիարակին համբաւը։

* * *

Անաւասիկ միտք մը, իմացական կարողութեան արձանացած պատկեր մը այս պատուելին, քանի որ դժուարանիս կուգայ «դէմք մը» ըսել իրեն, որ բիւր զրկանքներով ու տուայտումներով աջողած է վերջապէս իր անարև կեանքը արեւոտ ցուցնել ներքին աշխարհին մըտապաղպաջ ճանանչումովը, երբ անդին՝ արտաքին աշխարհը աղօ'տ ալ չէ, խաւա՛ր էր համակ...։ Եւ մարդուս, աչուընները բաց էակին՝ վլէ՛ն՝ լը, մաղերը ցցուելը կուգայ, Պատուելին բերնէ՛ն լսելով իր կեանքին ուրիշ մէկ դրուագը։

«... Քանի՛ գիշերներ արգեօք ճոխ մատենադարաններ ունեցող անձեր իրենց մատենից ընթերցմամբ ձանձրացնելէս ետք, թախանձանքը խնդրած են՝ որ անկողնիս մատենադարանին առջև ձգում, և ես բոլոր գիշերն անքուն հսկած եմ, նոյն մատենադարանին գրոց իւրաքանչիւրը երեսիս քսելով և սրտիս վրայ գգուելով...»։

Կէզիւրեան ուսուցչական երկար շրջան մը բոլորելէ ետք Պոլիս եկած է 80ական թուականին, և ա՛լ հոս մնացած։ Աշխատելու եռանդը՝ որ պաշտօնավարութեան դադարումը մարած կը կարծուէր, նոր թափ մը առած է եւ իրարու ետեւէ հրապարակ նետել տուած պատուելիին՝ երկու թարգմանութիւններ, մէկը Ֆէնելօնի Առակներ, 1882ին բարեյիշատակ Կիւմլեան Յովհաննէս էֆ-ի ծախքով տպուած, միւսն ալ Տքթ. Սարսէյի Երկար ապրելու միջոցները։ Թարգմանութիւն մը ինքնին մեքենական յոգնութիւն մը կը նկատենք մենք։ Գործը ուրիշ գոյն կ'առնէ սակայն, և «մեքենական յոգնութիւն» բայատութիւնը ջուրը կ'ինայ երբ թարգմանիչը «աչքի լոյս» թափելու տեղ «մտքի լոյս» կը թափէ և «մտքան հատցնելու» տեղ «սիրտ կը հատցնէ»։ Երեւութապէս պզտիկ տարբերութիւններ որոնց տառադրին մեծութիւնը կ'ուզէի որ չի վերլուծա՛ծ ըմբռնէին ընթերցողները։

Պատուելին թարգմանիչ չէ մինակ, ոչ ալ մինակ լեզուագէտ, ունի ձեռագիր ոտանաւորներու դէպ մը, ամէնքն ալ ինքնագիր, որոնցմէ մէկ քանին հոգիս հրատարակութեան տուած է, թերեւս քննչատուութիւնս վախէն վարանոտ։ Հատուած մը իրը նմոյշ պիտի դնեմ հոս իր քերթուածներէն։ Խորագիրն է Խրախոյս ի Վաստակ։

Ամենայն մարդ զոր Տէր հատուեաց բա. ղերաստ,
Կարգեալ եղաւ նա յընկերին իւր ի նպաստ.
Այս ոք ընդիւք հաստատեցաւ ճոխ կարի
Առ զայն դնել յընկերին իւր ի բարի.
Այն ոք յիմաստ մտաց գրտաւ ակաղ. ձուն,
Չի զայն տացէ ում բախսն գնա եղ նրկուն։

Գրել, քերթել, չափաբերուած տողերու մէջ պատուելիի թունտիկ յորդորը թափել նորէն, գրելու այս կերպը եթէ թուիչ չունի, հայրական փութկան սիրտի այն թրթռումը ունի՝ ուր աչուին աղուանուշ սազը լեզու կ'ելլայ նորէն։

* * *

Իր պատկերը քանի մը գիծով։

Գլուխ մը՝ հռովմէական կուճէ անդրիներէն փրթած, անագին, պատկառոտ ու լուրջ։ Դանկին հերատ կորթթարդը ճակտին զուգահեռ գծգծանքէն մինչեւ ծոծրակ՝ թաղուած խոշոր ֆէսի մը տակ զոր բարեպաշտօրէն կոխած է գլխուն, ականջներն ալ հետը գոցելու հիզով մը։ Քարձ ու գոյշ մտրուք մը։ ծնօտները, այտոսկրները ու քունքերը պղինձէ անօթի տեսք մը ունին։ Կը նայի վար, ո՛ւր, գետինը, բայց գետինը ու երկինքը իրեն համար մէկ մակարգակ են։ ատոր համա՛ր էր որ իր նայուածքը մարմարակերպ յառում մըն է, կ'ըսէի, Վիչին ու Վեհին։ Այդ գլխանակ և քամակաբեկ գիրքին մէջ՝ որ ատեն գանկը աջ ու ձախ ճօճումներ կ'առնէ, կարծես բարունի մըն է ինք Եհովային իր աղօթքը երկիւղած կերպով մրթմրթացող։

Տո՛ւր ձեռքդ անոր ափը, կը չօշափէ, մատներուն յօդերէն մինչեւ դաստակ կը ճամբորդեն իրենները, ու երբ կարելի չըլլայ քեզի ճանչնալու՝ սանկ հեղ մը ձանդ հանէ.

—Պատուելի, ե՛ս եմ։

—Սարգի՞ն ես դուն...։

—Ինչպէս ես, աղէկ ես, զաւակս։

—Աղօթող եմ կեանքիդ, պատուելի։

—Իմ կեանքս, օ՜հ, լաւ է ճանճ կենդանի քան զառիւծ մեռեալ, Աստուածաշունչ կարդացած չե՞ս։ Դուք հիմայ այդ ճանճերն էք միշտ բզզացող ու միշտ կեանքով լեցուն...։

Ու դառն կ'ելլայ վայրկեանը, երբ քեզ ճանչցած ըլլալու երանութեանդ կը խառնուի մորմոքանք մը իր աչքերուն տեսքէն, երբ ակնակապիճներու մեհենական խոռոչին մէջ նայուածքին կանթեղները կոպերուն տակ չապկուած՝ կը սեւեռուին վրադ, և անթարթ կը մնան, զարհուրելի, լո՛ւռ հարցականով մը։

Կարգս իրեն կուտամ որ խօսի նորէն, հայ Միլտոնը ներհայեցութեամբ մը իր վէքը կեղերջէ հոս։ «Մ'վ դու «Մաւաք և Լռութիւն, որ լուսոյ խան. «ձարուքն էք, ինչ վսեմ էք դուք «յաչս անոնց որք լուսոյ են տարփա. «ւորք, զի դուք էք արգանդ, յորմէ «լոյսն անեղ ծնաւ զլոյսն եզական։ «Մ'վ լոյս յաւիտենական որ զիաւար «քեզ ծածկոյթ ունիս, ինչ մեծ սիրա. «վարիզ պայծառութեամբ կը փայլիս «յաչս մտաց լուսոյդ ծարաւեաց...»։

Անոր համա՛ր թերեւս ա՛յնքան սրբանց կ'ոգէր ու կ'երգէր Պատուելին Մեծ Պանքի ուրբաթ առտու մը՝ երբ Ս. Խաչին ժամն էր, իմաստով անուշնապէս գեղեցիկ և յուզիչ կտրը Արեւագալին. «Լոյս, ի լուսոյ ծագումն արեգակին... արդար ծագեա՛ ի հոգիս մեր զլոյս քո իմանալի»։

ԹԷՔՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՄ

ԻՒՍԿԻՒՍԱՐ — ԵԷՆԻ ՄԱՇԱԼԷ

Իւսկիւսար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդին անդամներուն միջև ծագած անհամաձայնութիւնը բուլորվին խեղաթիւրուած կերպով նկարագրած է Սուրհանդակի երկրորդ թիւին մէջ։ Քանի որ խնդիրը հրապարակ ելած է, հարկ կը զգանք անոր մանրամասնութիւնը մէջ բերել և խնդրել որ ձեր ծանօթ անկողմնակալութեամբը հաճիք անկիւն մը նուիրել, ժողովրդական Մանզումէ հայութիւնին մէջ։

Վարժարանին Հոգաբարձութիւնը նախապէս հինգ անդամներէ կը բաղկանար, անոնց երեքին հրամարելովը իր մեծամասնութիւնը կորուած էր Թաղ. Խորհուրդը նկատելով որ հոգաբարձութեան մնացեալ երկու անդամներէն մէկը՝ ձմեռը Բերա փոխադրուած ըլլալով, մէկ քանի ամիսներու բուռնակ, բնաւ այցելութիւն մը չի տուած չէ վարժարանին և հիմա բոլոր հոգը մէկ անձի վրայ մնացած է, ըստ քաց կառավարելով, վարժարանին մէջ ոչ կարգ ու կանոն և ոչ ալ կարգապահութիւն մնացած էր. նկատելով որ ըստ Կազմական Կանոնագրի Թաղ. Խորհուրդը թաղին կրթական գործերուն մասին բացարձակապէս միայն պատասխանատու է առաջի Կեդրոնական Ուսումն. Խորհրդոյ, հետեւապէս ասկէ 20 օր առաջ նիստ մը գումարելով որոշեց ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ բոլորովին նոր տարրերէ հոգաբարձութիւն մը կազմել, իր մէջէն ալ երեք ձեռնտաս անձեր նոյն հոգաբարձութեան անդամ կարգելով, որպէս զի նորընտիր հոգաբարձութիւնը փութայ կազմակերպել պաշտօնէութիւնը և բանալ վարժարանը, քանի որ վարժարանին վերաբացման օրերը մօտեցած էին։

Թաղ. Խորհրդոյ մեծամասնութեան տուած այս որոշումը յարգել և գործադրել չուզեցին առանձնապէս Ս. Նազարի էֆ-ները, որովհետև կազմալուծեալ հոգաբարձութեան մնացորդ անդամներէն մին էր ատենապետը զոր պաշտպանելու համար չենք գիտեր ինչ թաքուն պատճառներով անոր միացաւ նաև ատենապետ էֆէնտին։ Նա է սակայն որ անհամաձայնութիւնը ծայր տուաւ։ Չէ՞ մի որ Թաղ. Խորհրդոյ մը գիւանը յարգել և գործադրել պարտաւոր է նոյն խորհրդոյ մեծամասնութեամբ տուած որոշումը։ Ատենապետ կամ ատենադպիր ինչ օրէնքով կը համարձակին յայտարարել թէ այդ որոշումը չի պիտի գործադրեն։ Վա՜ զի... վասն զի իրենց հեղինակ համարձակ չէ տրուած որոշումը։ Մինթէ՞ կ'ուզէի որ Թաղ. Խորհուրդը մեծամասնութիւնը գործերուն մասին բացարձակապէս միայն պատասխանատու է առաջի Կեդրոնական Ուսումն. Խորհրդոյ, հետեւապէս ասկէ 20 օր առաջ նիստ մը գումարելով որոշեց ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ բոլորովին նոր տարրերէ հոգաբարձութիւն մը կազմել, իր մէջէն ալ երեք ձեռնտաս անձեր նոյն հոգաբարձութեան անդամ կարգելով, որպէս զի նորընտիր հոգաբարձութիւնը փութայ կազմակերպել պաշտօնէութիւնը և բանալ վարժարանը, քանի որ վարժարանին վերաբացման օրերը մօտեցած էին։

Թաղ. Խորհրդոյ մեծամասնութեան տուած այս որոշումը յարգել և գործադրել չուզեցին առանձնապէս Ս. Նազարի էֆ-ները, որովհետև կազմալուծեալ հոգաբարձութեան մնացորդ անդամներէն մին էր ատենապետը զոր պաշտպանելու համար չենք գիտեր ինչ թաքուն պատճառներով անոր միացաւ նաև ատենապետ էֆէնտին։ Նա է սակայն որ անհամաձայնութիւնը ծայր տուաւ։ Չէ՞ մի որ Թաղ. Խորհրդոյ մը գիւանը յարգել և գործադրել պարտաւոր է նոյն խորհրդոյ մեծամասնութեամբ տուած որոշումը։ Ատենապետ կամ ատենադպիր ինչ օրէնքով կը համարձակին յայտարարել թէ այդ որոշումը չի պիտի գործադրեն։ Վա՜ զի... վասն զի իրենց հեղինակ համարձակ չէ տրուած որոշումը։ Մինթէ՞ կ'ուզէի որ Թաղ. Խորհրդոյ մեծամասնութիւնները կը խարուի Թաղ. Խորհրդոյ մեծամասնութիւնը և ամբողջ թաղեցին որ իր առաջին և օրինաւոր քուէովը իր իմաստութեան և հեռատեսութեան ապա՛, չէ՞ տուաւ։ Ինչ հաս կրնա՞ք։

ՃՇՄԱՐՏԱՍԻՒ

Տեր եւ Տերոնն

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԴԱՅՍԷՐԵԱՆ